

GEBIEDSBEELD DELFHAVEN

*Signalen over integratie, discriminatie, v/m-emancipatie
en lhbt-emancipatie uit Delfshaven*

IDEM
ROTTERDAM

Samenvatting

IDEM Rotterdam voert in alle veertien gebieden van Rotterdam een behoefte-inventarisatie uit om een beeld te krijgen van wat er speelt in elk gebied in relatie tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie. Deze rapportage presenteert zowel signalen als concrete aanknopingspunten voor professionals en geïnteresseerden om verder aan de slag te gaan met de vier thema's in Delfshaven. Hieronder vatten we de belangrijkste signalen per onderwerp kort samen.

Integratie

Verschillende groepen leven langs elkaar heen, maar zijn wel betrokken

In Delfshaven zijn veel verschillende etnische achtergronden vertegenwoordigd en bewoners verschillen ook in opleiding, inkomen en leefstijl. Al schort het soms aan contact tussen verschillende groepen, onze gesprekspartners benadrukken wel de grote mate van participatie en betrokkenheid in Delfshaven. Zo worden veel nieuwe concepten ontwikkeld en kunst en cultuur spelen een grote rol in het dagelijks leven.

Investeren in verbinding, dialoog en samenwerking werpt vruchten af maar bereikt niet iedereen

De aanwezigheid van veel verschillende groepen mensen in Delfshaven heeft ertoe geleid dat er veel activiteiten worden georganiseerd om ontmoeting en samenwerking te faciliteren. Bewoners zijn vooral ook zelf actief, zowel in formeel als in informeel verband. Naast de vele actieve en betrokken bewoners vinden we in Delfshaven echter ook een groep die niet meedoet en bovendien zijn de capaciteiten om te participeren ongelijk verdeeld. Veel bewonersinitiatieven zijn aangewezen op het netwerk en de organisatorische capaciteit van bewoners met een hoge opleiding, hoger inkomen en zonder migratieachtergrond.

'Right to challenge' en 'right to cooperate' stimuleren bewonersparticipatie

In het Gebiedsplan is het faciliteren van bewonersinitiatieven als prioriteit benoemd. Zo maakt de gebiedscommissie gebruik van de 'right to challenge', het recht om uit te dagen. Hierbij kunnen bewoners gemeentelijke taken zelf overnemen als zij denken dat zij dat slimmer, beter, goedkoper of anders kunnen. Dit wordt bovendien gecombineerd met de 'right to cooperate' waarbij aanbestedende partijen (bijvoorbeeld welzijnsorganisaties) samenwerken met lokale initiatieven.

Visies op integratie verschillen

De vraag of meer contact of 'menging' tussen groepen nodig is voor een beter sociaal klimaat wijst vooral op onzekerheid en onenigheid over het perspectief op integratie. Er bestaat volgens netwerkpartners een spanning tussen de integratievisie van Delfshaven en de opstelling van 'de Coolsingel'. Professionals hebben het gevoel dat opvattingen over integratie die in de politiek en in het gemeentelijk beleid worden gehanteerd niet goed aansluiten bij de realiteit van een gebied als Delfshaven.

Informeel taalaanbod werkt goed maar sluit niet goed aan bij formeel aanbod

Volgens onze gesprekspartners hebben veel bewoners moeite met de Nederlandse taal; het gaat zowel om nieuwkomers als mensen die al langer in Delfshaven wonen. Er bestaat wel een groot laagdrempelig aanbod aan non-formele taallessen en -projecten. Dit aanbod is echter niet toereikend om de Nederlandse taalvaardigheid van bewoners duurzaam te verbeteren. De aansluiting van het non-formele en het formele taalaanbod is op dit moment echter niet goed geregeld.

Armoede leidt tot uitsluiting en staat participatie in de weg

Armoede en schulden staan de participatie van verschillende bewoners in Delfshaven in de weg: bijvoorbeeld alleenstaande moeders, ouderen met een klein pensioen, bewoners met een lagere opleiding en een laagbetaalde baan. Het besef dat armoede ook gevolgen heeft op de participatie en daarmee op de integratie in het gebied, betekent dat armoede eerder als gezamenlijk dan puur individueel probleem gezien kan worden.

Focus bij ondersteuning voor jongeren ligt te veel op repressie

Volgens onze netwerkpartners heeft een bepaalde groep jongeren in Delfshaven weinig perspectief in hun leven en zorgt daardoor voor veel overlast voor andere bewoners. De professionals vinden dat er op dit moment te veel aandacht uitgaat naar repressief beleid terwijl het preventieve jongerenwerk juist minder capaciteit heeft gekregen.

Aanslagen in het buitenland en politieke debatten leiden tot spanningen tussen moslims en niet-moslim

Professionals maken zich zorgen over spanningen tussen moslims en niet-moslims in Delfshaven en specifiek in Spangen. Bij elk incident gerelateerd aan moslimextremisme in binnen- of buitenland vragen moslims zich af hoe zij daarna door anderen worden aangekeken en behandeld.

Discriminatie*Sinterklaas en Zwarte Piet zorgen voor debat*

Zwarte Piet is ook in Delfshaven een gevoelig onderwerp. In de Gebiedscommissie is eerder een conflict ontstaan rond de aanpassing van de figuur Zwarte Piet. Volgens onze gesprekspartners weerspiegelt deze onenigheid ook de situatie onder de bewoners van Delfshaven. Desondanks is het positief dat gesproken wordt over het inclusiever maken van het sinterklaasfeest.

Met name jongeren ervaren arbeidsmarktdiscriminatie

Verschillende professionals vertellen over jongeren die discriminatie ervaren bij het zoeken naar een stage of een baan. Het gaat met name om jongeren met een Marokkaans-Nederlandse of een Turks-Nederlandse achtergrond. Het gevolg van deze discriminatie is bovendien groter omdat er een tekort aan leerwerkplekken bestaat.

Met name moslima's worden gediscrimineerd op straat

Moslima's die een hoofddoek dragen hebben te maken met discriminatie op straat. Zij krijgen discriminerende opmerkingen te horen of worden uitgescholden. Sommige gesprekspartners zien ook dat bewoners een anti-moslim houding hebben: zij uiten zich geregeld negatief over hoofddoeken en willen niet dat moslims naast hen komen wonen.

Conflicten tussen bewoners leggen vooroordelen bloot

Professionals en vrijwilligers in Delfshaven wijzen erop dat bewoners veel vooroordelen over elkaar hebben, vaak gerelateerd aan etnische achtergrond of gemeenschap. Deze vooroordelen kunnen de kop opsteken zodra er een conflict ontstaat.

Mensen met een psychische of lichamelijke beperking worden op straat uitgescholden

Mensen met een beperking, lichamelijk of psychisch, worden op straat uitgescholden met woorden als 'debiel' of 'mongool', vertelt een professional. Ook worden zij vaak vreemd aangekeken.

Vrouw/man-emancipatie

Veel organisaties brengen vrouwen, jong en oud, bij elkaar om hun zelfredzaamheid bevorderen

Delfshaven heeft een sterke en actieve infrastructuur van organisaties en initiatieven die zich richten op vrouwenemancipatie. Op dit moment zetten diverse organisaties met name in op het vergroten van de zelfredzaamheid van vrouwen. Die zelfredzaamheid heeft betrekking op verschillende aspecten van het leven: financiële zelfstandigheid, Nederlandse taalvaardigheid, actieve dagbesteding, contact met andere vrouwen en het aanvragen van bewonersinitiatieven.

Sommige vrouwen leven in isolement, maar professionals verschillen van perspectief over ‘verborgen vrouwen’

Verschillende professionals vertellen over vrouwen die regelmatig of altijd thuis zijn, al dan niet vanwege dwang. Dit heeft betrekking op verschillende situaties. De term ‘verborgen vrouwen’ wordt in deze context door de ene gesprekspartner makkelijker in de mond genomen dan door de ander. Als gevolg is er dan ook onenigheid over de vraag of in Delfshaven daadwerkelijk veel ‘verborgen vrouwen’ leven.

Meer inzet op de emancipatie van mannen en jongens is nodig

Voor onze gesprekspartners is duidelijk dat mannen ook meer betrokken moeten worden bij het emancipatieproces van vrouwen. De passieve houding van veel mannen in Delfshaven betekent ook dat deze groep de opvoeding van hun kinderen volledig overlaat aan hun partners. Veel vrouwen geven wel aan dat zij meer betrokkenheid vanuit de mannen bij zorg en opvoeding en in het huishouden wenselijk vinden omdat zij zelf de balans missen, volgens gesprekspartners.

Opvoeding is een ‘hot topic’ in Delfshaven

Zowel moeders als professionals houden zich actief bezig met opvoedingskwesties. Er is veel behoefte aan gesprekken over opvoeding onder moeders. Volgens een gesprekspartner ervaren moeders de formele opvoedondersteuning bovendien soms als te straffend en gericht op problemen, waarbij weinig ruimte is om vragen zonder oordeel te bespreken.

Lhbt-emancipatie

Seksuele en genderdiversiteit zijn op sommige plekken niet bespreekbaar

Seksuele en genderdiversiteit zijn op sommige plekken in Delfshaven taboeonderwerpen, zeggen gesprekspartners. Een lage acceptatie van homoseksualiteit wordt daarbij gekoppeld aan etnische gemeenschappen en aan religie. Het is echter ook mogelijk dat gesprekspartners vanuit hun eigen verwachtingen extra alert zijn op lhbt-acceptatie onder moslimjongeren. Uit de gesprekken met professionals en vrijwilligers blijkt dat zij de geconstateerde taboes vaak zien als onveranderlijke culturele gegevens. Hieruit blijkt ook enige handelingsverlegenheid: niet iedereen is in staat om deze gevoelige onderwerpen bespreekbaar te maken.

Professionals maken lhbt-onderwerpen bespreekbaar, met wisselend succes

Diverse netwerkpartners organiseren activiteiten om seksuele en genderdiversiteit bespreekbaar te maken. De ervaringen hiermee zijn wisselend. Bij diverse vrouwengroepen, waarbij het merendeel van de deelnemers een migratieachtergrond had en religieus was, zijn succesvolle themabijeenkomsten georganiseerd om te bespreken hoe vrouwen met seksuele diversiteit omgaan. Op middelbare scholen in Delfshaven wordt voorlichting over discriminatie en seksualiteit gegeven waarbij lhbt-onderwerpen ook besproken worden. Gesprekspartners plaatsen vraagtekens bij de effectiviteit van deze voorlichting.

Ondanks positieve signalen over lhbt-emancipatie vinden ook ernstige gewelds- en pestincidenten plaats

De laatste jaren zijn er diverse incidenten geweest van lhbt-personen die in hun buurt werden getreiterd of lastiggevallen. Juist omdat er in het Gebiedsplan veel aandacht is voor veiligheid, is het een gemiste kans dat er in die context niet specifiek op de veiligheid van lhbt's wordt ingegaan.

Aandacht voor de situatie van biculturele lhbt's

Volgens gesprekspartners zou er meer geïnvesteerd moeten worden in de hulpverlening voor biculturele lhbt's. Zo zijn er ook ideeën voor het opzetten van een lhbt-ontmoetingsgroep omdat het vermoeden bestaat dat er veel lhbt-jongeren zijn die met niemand kunnen praten.

Organisaties hebben weinig zicht op de situatie van trans personen en roze ouderen*

Er lijkt weinig bekend over trans* personen in Delfshaven. Ook over roze ouderen is weinig bekend bij de professionals waar wij mee hebben gesproken.

Aanknopingspunten en aanbevelingen

- Stroomlijn het integratiewerk in Delfshaven door inhoudelijke en organisatorische afstemming
- Stimuleer de participatie van minder actieve groepen
- Verbeter de aansluiting tussen formeel en non-formeel taalonderwijs
- Denk in het kader van integratie ook aan armoede en verschillen tussen arm en rijk
- Investeer in de preventieve aanpak van jongerenproblematiek, ook in relatie tot ouderen
- Ga tegenstellingen tussen moslims en niet-moslims tegen
- Ondersteun EU-migranten in Delfshaven
- Maak sinterklaasvieringen inclusiever
- Besteed aandacht aan arbeidsmarktdiscriminatie, in gesprek met het bedrijfsleven
- Wees alert op moslimdiscriminatie in de buurt
- Sta open voor signalen van etnisch profileren door de politie
- Betrek professionals bij het vergroten van de meldingsbereidheid bij discriminatie
- Zet discriminatie van mensen met een beperking op de agenda
- Stem de hulpverlening voor vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld beter af op de situatie
- Ondersteun jonge vrouwen in hun emancipatieproces
- Zet mannenemancipatie beter op de agenda
- Creëer ruimte voor een open gesprek over opvoeding, met moeders én met vaders
- Wees alert op de situatie van kinderen met een beperking en hun moeders
- Maak onveiligheid en seksuele intimidatie op straat bespreekbaar bij vrouwen en mannen
- Geef meer prioriteit aan lhbt-emancipatie en sociale acceptatie
- Verbeter de veiligheid van lhbt's in de woonomgeving
- Ontwikkel een aanbod voor biculturele lhbt's
- Verbeter het zicht op de situatie van trans* personen in Delfshaven

Inleiding

In alle veertien gebieden van de gemeente doet IDEM Rotterdam onderzoek naar wat er speelt met betrekking tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie. Dit onderzoek is ook in Delfshaven uitgevoerd, en in deze rapportage worden de resultaten daarvan besproken.

We hebben een breed palet aan signalen verzameld die laten zien hoe integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie er in Delfshaven uitzien. Hiertoe hebben we professionals en andere actieve bewoners geïnterviewd. De resultaten van deze interviews zijn teruggekoppeld tijdens een drukbezochte wijkbijeenkomst, waardoor de signalen die we verzamelden zijn aangevuld. Zo krijgen we zicht op verschillende knelpunten en lacunes ten aanzien van de vier thema's, net zoals succesvolle voorbeelden die andere Rotterdammers kunnen inspireren.

Dit gebiedsbeeld is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk worden de doelen en methode van dit onderzoek toegelicht. Vervolgens bespreken we per thema zowel de signalen die we hebben opgetekend als succesvolle voorbeelden die we tegen zijn gekomen. We plaatsen het beeld dat hieruit oprijst in de context van Rotterdamse feiten en cijfers, en het gebiedsprogramma. Tot slot gaan we in op concrete aanknopingspunten voor professionals, betrokken bewoners, ondernemers en anderen om verder met de thema's in Delfshaven aan de slag te gaan.

Januari 2018

www.idemrotterdam.nl

Methode

Behoeftinventarisatie

De behoefte-inventarisatie is een kwalitatief onderzoek waarmee IDEM Rotterdam signalen verzamelt met betrekking tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie, en behoeften ten aanzien van deze vier thema's in kaart brengt. De behoefte-inventarisatie wordt in alle veertien gebieden van de gemeente Rotterdam uitgevoerd. In februari t/m juni 2017 hebben we dit onderzoek in Delfshaven gedaan.

Centraal staat de vraag: wat speelt er op het gebied van integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie in Delfshaven? We letten bij het beantwoorden van deze vraag op de volgende deelvragen:

- Welke ontwikkelingen en gebeurtenissen in Delfshaven zijn van invloed op het gebied en zijn bewoners ten aanzien van de vier thema's?
- Tegen welke knelpunten en lacunes lopen bewoners en professionals aan zodra ze zich met één of meerdere van deze thema's bezighouden?
- Wat zijn succesvolle voorbeelden van activiteiten in Delfshaven op het gebied van de vier thema's?
- Welke behoeften leven er in Delfshaven om aan de slag te gaan met projecten die gaan over integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie?

Interviews en wijkbijeenkomst

In elk gebied spreken we in totaal met twaalf tot vijftien professionals en andere actieve bewoners. Deze interviews zijn geanonimiseerd. We streven naar een zo divers mogelijke groep gesprekspartners die zich bezighouden met uiteenlopende activiteiten, zoals vertegenwoordigers van welzijnsorganisaties, kunst- en cultuurorganisaties, religieuze instellingen, onderwijsinstellingen, jongerenwerk, wijkpolitie, ondernemers, buurtverenigingen, bewonersinitiatieven en gebiedscommissies.

Op basis van deze gesprekken hebben we een eerste impressie gekregen van wat er speelt in Delfshaven ten aanzien van de vier thema's. Vervolgens hebben we dit beeld teruggekoppeld aan een diverse groep professionals en actieve bewoners tijdens een drukbezochte wijkbijeenkomst. In kleinere tafelgesprekken hebben zij dit beeld en hun behoeften vervolgens nader besproken, waardoor de eerste analyse verder kan worden aangescherpt, aangepast en aangevuld.

Gebiedsbeeld

In dit gebiedsbeeld bundelen en analyseren we de uitkomsten van de interviews en de tafelgesprekken. Waar relevant worden de inzichten besproken in relatie tot bestaande Rotterdamse feiten en cijfers, het Gebiedsprogramma en het Uitvoeringsplan van het cluster Maatschappelijke Ontwikkeling in Delfshaven.

Het gebiedsbeeld heeft als doel om relevante partijen en geïnteresseerden binnen en buiten Delfshaven te informeren over wat er speelt ten aanzien van de vier thema's in het gebied. Knelpunten en lacunes worden duidelijk, net als succesvolle voorbeelden. Uiteindelijk leidt dit gebiedsbeeld tot een

inkleuring van al bestaande kwantitatieve gegevens over Delfshaven, en brengt het verdiepende kennis over hoe de vier thema's er op gebiedsniveau uit zien. Vervolgens kunnen professionals en bewoners op basis van deze informatie binnen en buiten Delfshaven projecten en samenwerkingen opstarten om met één of meerdere van de thema's aan de slag te gaan.

Integratie in Delfshaven

Integratie is geen eenduidige term. Verschillende mensen en organisaties bedoelen er uiteenlopende dingen mee. Sommigen gebruiken de term om te focussen op de sociale, economische of culturele situatie van mensen met een migratieachtergrond. Anderen wijzen erop dat integratie een collectief proces is, waarbij iedereen werkt aan de integratie van de Rotterdamse samenleving als geheel. Weer anderen wijzen het gebruik van de term volledig af, omdat het bijdraagt aan een onnodig onderscheid.

Tegen de achtergrond van deze debatten benadert IDEM Rotterdam integratie als een koepelterm om te kunnen praten over onderwerpen die raken aan de verhoudingen tussen Rotterdammers, over de situatie van nieuwkomers in de stad, en over tegenstellingen tussen personen en groepen waar mensen tegenaan lopen. Wij benaderen integratie daarmee vooral als een idee dat betrekking heeft op de stad als geheel.

Delfshaven heeft circa 75.000 inwoners. Delfshaven bestaat uit de wijken: Bospolder, Delfshaven, Oud-Mathenesse, Middelland, Nieuwe Westen, Spangen, Schiemonde, Tussendijken, Witte Dorp.

De bevolking van Delfshaven is wat betreft migratieachtergrond heel divers. 70% van de bevolking heeft een migratieachtergrond tegenover 51% van de totale Rotterdamse bevolking.
Gemeentelijke Basisadministratie

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van integratie in Delfshaven. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Delfshaven beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over integratie

Verschillende groepen leven langs elkaar heen, maar zijn wel betrokken

Bijna alle professionals en vrijwilligers die we in Delfshaven gesproken hebben benadrukken de diversiteit van de bevolking: er zijn veel verschillende etnische achtergronden vertegenwoordigd in Delfshaven, en bewoners verschillen ook in opleiding, inkomen en leefstijl. Tegelijkertijd plaatsen de gesprekspartners de kanttekening dat de verschillende groepen bewoners vooral naast elkaar leven, dat

zij in hun eigen etnische gemeenschap blijven en dat er geen of weinig 'menging' plaatsvindt. Aan de ene kant leeft men op deze manier prettig met elkaar samen, is er een grote mate aan verdraagzaamheid, zijn er weinig conflicten en tolereren bewoners elkaar. Aan de andere kant maken onze gesprekspartners ook wrijving mee en is er sprake van een sfeer waarin bewoners snel vooroordelen over elkaar hebben. Ook worden gesegregeerde basisscholen als probleem benoemd door een enkele professional.

De beschrijvingen en analyses van onze gesprekspartners hebben vaak een sterke focus op etniciteit. Veel situaties worden per etnische groep beschreven, waarbij niet altijd duidelijk is of de etniciteit een relevante of verklarende factor is. In het Gebiedsplan worden juist amper etnische beschrijvingen gebruikt. Zoals het debat rond doelgroepenbeleid laat zien blijft het een omstrede vraag wanneer de etnische of culturele context ertoe doet. Vaak wordt de 'etnische bril' ook automatisch of terloops opgezet, zonder goede onderbouwing. Deze neiging kan tegenstellingen juist versterken en aan stigmatisering bijdragen.

In het Herijkte Gebiedsplan Delfshaven 2016-2018 komt dit aspect opvallend weinig expliciet terug. Het plan verwijst weliswaar naar de hoge bevolkingsdichtheid en de verschillen

tussen de wijken in Delfshaven, maar legt minder nadruk op de etnische gemeenschappen. Waardering voor verschillen is dan ook een uitgangspunt dat het Gebiedsplan onderschrijft.

Veel actieve bewoners in Delfshaven

Al schort het soms aan contact tussen verschillende groepen, onze gesprekspartners benadrukken wel de grote mate aan participatie en betrokkenheid in Delfshaven. Zowel bewoners met als zonder migratieachtergrond, met veel en weinig geld, laten veel motivatie en daadkracht zien in het opstarten van nieuwe initiatieven of in het bedenken van activiteiten om hun wijk of straat mooier te maken. Daarbij worden veel nieuwe concepten ontwikkeld en kunst en cultuur spelen een grote rol in het dagelijks leven. Sommige initiatieven richten zich op een specifieke etnische of sociaal-culturele groep inwoners, in andere gevallen overstijgen initiatieven het groepsgrenzen en dragen projecten volgens onze betrokkenen bij aan bredere betrokkenheid. In deze context noemen de professionals en vrijwilligers de volgende voorbeelden:

- de Avond4daagse waar volgens gesprekspartners het hele gebied direct en indirect bij betrokken is;
- het Kaapverdische Sodadefestival in de Doelen dat door mensen uit Delfshaven wordt georganiseerd en ook veel bezoekers zonder migratieachtergrond trekt;
- het Kadefestival, dat een uitgesproken multicultureel karakter heeft gekregen;
- het theaterfestival Wereld Delfshaven waar veel ontmoeting plaatsvindt;
- de maandelijkse Open Space van theaterwerkplaats Formaat waarvoor een gemengde groep wordt uitgenodigd om deel te nemen.

Investeren in verbinding, dialoog en samenwerking werpt vruchten af maar bereikt niet iedereen

De aanwezigheid van veel verschillende groepen mensen in Delfshaven heeft ertoe geleid dat er veel activiteiten worden georganiseerd om ontmoeting en samenwerking te faciliteren. Bewoners zijn vooral ook zelf actief, zowel in formeel als in informeel verband. Enkele gesprekspartners beschrijven deze participatie dan ook als 'bottom-up'. Het gaat om bewonersinitiatieven, culturele activiteiten en kleinschalige evenementen. Ook de BuurtBestuurt comités worden als goed voorbeeld aangehaald: de comités stimuleren dat bewoners actief en betrokken raken en zijn volgens enkele gesprekspartners een plek waar de segregatie (qua leeftijd, achtergrond, etniciteit) doorbroken wordt. Daarnaast worden sportactiviteiten genoemd als effectief verbindingsinstrument. In het Gebiedsplan wordt de hoge mate aan bewonersparticipatie met trots gepresenteerd: "Delfshaven kent de meeste variëteit en het grootste aantal pioniers voor wat betreft bewonersinitiatieven."

Ook professionele organisaties bevorderen ontmoeting en verbinding. De politie zet in op actief contact met verschillende groepen bewoners: er wordt veel gebruik gemaakt van buurtbemiddeling en voor sommige groepen, bijvoorbeeld vluchtelingen die vanuit hun achtergrond wantrouwig tegenover de politie staan, worden specifieke voorlichtingen georganiseerd. Theaterwerkplaats Formaat organiseert dialoogbijeenkomsten om mensen bij elkaar te brengen. Naar aanleiding van spanningen ten gevolge van de aanslag op Charlie Hebdo in Parijs is in het kader van het programma Wij Samenleving door de gemeente een serie gesprekken georganiseerd, met onder andere dia-

20 procent van bewoners in Delfshaven zegt in 2016 minimaal een keer per maand aan een lokale culturele activiteit deel te nemen. Dat is meer dan het Rotterdamse gemiddelde (16 procent). 35 procent van bewoners is lid van een hobbyclub of vereniging en 76 procent bezoekt wel eens een festival, evenement of braderie. 45 procent heeft wekelijks contact met de burens, iets minder dan in heel Rotterdam (51 procent).
Enquête Wijkonderzoek Rotterdam 2015

loogbijeenkomsten in Spangen. In het kader van de gemeentelijke regeling “Couleur Locale” is er veel geld beschikbaar voor activiteiten georganiseerd door bewoners, sociaal ondernemers en lokale organisaties.

Niet iedereen doet mee of wordt bereikt

Naast de vele actieve en betrokken bewoners bestaat er echter ook een groep die niet meedoet en zijn de capaciteiten om te participeren bovendien ongelijk verdeeld. Onze gesprekspartners benoemen ook in de context van bewonersparticipatie etnische scheidslijnen. Veel zelforganisaties zijn volgens een gesprekspartner etnisch georganiseerd. Dat hoeft geen probleem te zijn, maar betekent wel dat uitwisseling tussen groep dan weer gericht georganiseerd moet worden. Ook werken organisaties volgens diverse gesprekspartners niet goed samen. Dit wordt ook tijdens de IDEM netwerkbijeenkomst benadrukt: er zou meer nadruk moeten komen op de samenwerking tussen organisaties met verschillende achterbannen en doelgroepen.

Belangrijker nog is het signaal dat veel bewonersinitiatieven aangewezen zijn op het netwerk en de organisatorische capaciteit van bewoners met een hoge opleiding, hoger inkomen en zonder migratieachtergrond. Het is weliswaar niet het geval dat alleen maar deze groep profijt heeft bij de mogelijkheden van bewonersparticipatie, maar volgens onze gesprekspartners is wel duidelijk dat de mogelijkheden verschillen: zo weten bewoners in Middelland de wegen naar succesvolle initiatieven bijvoorbeeld beter te vinden dan bewoners in het Nieuwe Westen en zijn de hoger opgeleide bewoners zonder migratieachtergrond vaak beter in staat om duurzame organisaties en activiteiten op te zetten.

Kortom: de motivatie en veerkracht van de bewoners in Delfshaven om zich samen voor het gebied in te zetten, wordt gezien als een groot goed dat veel kan betekenen voor het gebied. Toch moet er ook aandacht zijn voor bewoners, met en zonder migratieachtergrond, die vanuit eigen beweging of als gevolg van uitsluitingsmechanismen niet meedoen in die sociale dynamiek. Anders leidt de hoge mate aan participatie juist tot meer scheidslijnen in plaats van dat het de saamhorigheid bevordert.

“Right to challenge” en “right to cooperate” stimuleren bewonersparticipatie

In het Gebiedsplan is het faciliteren van bewonersinitiatieven als prioriteit benoemd. Zo maakt de gebiedscommissie gebruik van de “right to challenge”, het recht om uit te dagen. Hierbij kunnen bewoners gemeentelijke taken zelf overnemen als zij denken dat zij dat slimmer, beter, goedkoper of anders kunnen. Het concept staat in het coalitie-akkoord en wordt in meerdere gemeenten uitgevoerd. Het zorgt ervoor dat bewoners en gemeente vanuit een daadwerkelijk gelijkwaardig vertrekpunt samen invulling kunnen geven aan het lokale beleid.

In Delfshaven wordt de “right to challenge” bovendien aangevuld met de “right to cooperate” waarbij aanbestedende partijen (bijvoorbeeld welzijnsorganisaties) samenwerken met lokale initiatieven. In het Gebiedsplan wordt dit als volgt omschreven: “In ‘The right to coöperate’ realiseren gemeentelijke partners en partijen naar wie is aanbesteed, brede maatschappelijke doelstellingen. Zij doen dit in samenwerking met lokale netwerken en initiatieven. Als voorbeeld kan hierbij een percentage van de begroting terugvloeien naar lokale partijen, als tegenprestatie voor de waarde die zij toevoegen. Anders gezegd; eerst kijken wat (georganiseerde) bewoners zelf willen en kunnen en daaromheen dienst-

verlening organiseren. Delfshaven wil hierin een voortrekkersrol vervullen en experimenteren met verschillende vormen. Delfshaven wil hiermee stimuleren dat bestaande en nieuwe partijen toegang krijgen tot dat nieuwe speelveld van co-productie van de stad.”

Hiermee beoogt het gebied duidelijk prioriteit te geven aan initiatieven die door bewoners worden aangedragen. Door het vastleggen van de uitgangspunten in het gebiedsplan wordt de kans vergroot dat er ook daadwerkelijk gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden. De ervaring die in Delfshaven wordt opgedaan in dit kader kan ook van grote waarde zijn voor andere gebieden in Rotterdam.

Visies op integratie verschillen

Ook al maken onze gesprekspartners zich soms zorgen over het gebrek aan contact, zij beschrijven

Bewoners van Delfshaven zijn gemiddeld positief over hoe etnische groepen met elkaar omgaan in Delfshaven. 54 procent van bewoners vindt dat mensen zonder en mensen met een migratieachtergrond goed met elkaar omgaan in de buurt (tegenover 53 procent in heel Rotterdam). 52 procent vindt dat etnische groepen goed met elkaar omgaan (tegenover 46 procent in heel Rotterdam).

Enquête Wijkonderzoek Rotterdam 2015

Delfshaven ook als dynamisch, kleurrijk, in ontwikkeling, en als een gebied met een sterke identiteit: bewoners willen niet weg uit Delfshaven. Er is weliswaar sprake van enige segregatie, maar dit werkt volgens sommige gesprekspartners ook juist emanciperend voor bewoners. De vraag of meer contact of ‘menging’ nodig is voor een beter sociaal klimaat wijst dan ook vooral op onzekerheid en onenigheid over het perspectief op integratie. Bij de IDEM netwerkbijsamenkomst wordt daarbij ook verwezen naar een spanning tussen het integratievisie van Delfshaven en de opstelling

van “de Coolsingel”. Professionals hebben het gevoel dat opvattingen over integratie die in de politiek en in het gemeentelijk beleid worden gehanteerd niet goed aansluiten bij de realiteit van een gebied als Delfshaven. Enkele professionals en vrijwilligers hebben dan ook behoefte aan een duidelijkere gedeelde visie op integratie in Delfshaven.

Informeel taalaanbod werkt goed maar sluit niet goed aan bij formeel aanbod

Een groot vraagstuk in Delfshaven is het bevorderen van de Nederlandse taalvaardigheid van de bewoners. Volgens onze gesprekspartners hebben veel mensen in Delfshaven moeite met de Nederlandse taal: het gaat zowel om nieuwkomers als om mensen die al langer in Nederland wonen. Dit

22 procent van de inwoners (15 jaar en ouder) van Delfshaven zegt veel of een beetje moeite te hebben met het spreken van Nederlands. Het gemiddelde in Rotterdam is 13 procent. 30 procent van de bewoners van Delfshaven zijn laaggeletterd (tegenover 21 procent in heel Rotterdam).

Enquête Wijkonderzoek Rotterdam 2015, Factsheet Laaggeletterdheid in Delfshaven 2012

komt ook in het Gebiedsplan terug: in veel wijken wordt taalbeheersing als een zorgelijk punt gezien. Volgens sommige professionals heeft ook de tweede generatie soms moeite met de Nederlandse taal. Diverse groepen worden in deze context genoemd, bijvoorbeeld mensen met een Pakistaanse, Somalische, Afghaanse, Kaapverdise, Syrische, Poolse en Marokkaanse achtergrond. Daarbij bestaan er verschillende beelden over het vermogen van groepen om de taal te leren: over Syriërs wordt bijvoorbeeld gezegd dat zij de taal sneller leren dan andere groepen.

Naast taalproblemen gerelateerd aan de migratieachtergrond van bewoners wijzen professionals en vrijwilligers ook op een breed probleem van laaggeletterdheid, bijvoorbeeld onder jongere die een mbo-opleiding hebben afgerond. Laaggeletterdheid betekent dat iemand moeite heeft met lezen of

schrijven of met het gebruiken van schriftelijke informatie. Volgens de Factsheet Laaggeletterdheid in Delfshaven 2012 houdt laaggeletterdheid verband met leeftijd, herkomst, opleidingsniveau en arbeidsmarktstatus. Ouderen, mensen met een migratieachtergrond en dan met name de eerste generatie, en mensen die geen startkwalificatie hebben zijn vaker laaggeletterd dan anderen. Volgens de factsheet wonen er in Delfshaven tussen de 13.200 en 18.200 laaggeletterde bewoners.

Gesprekspartners benadrukken dat Nederlandse taalvaardigheid van belang is om effectief te communiceren met hulpverleners, officiële instanties en om te kunnen participeren. Zo worden voorbeelden genoemd van mensen die vanwege een slechte Nederlandse taalbeheersing in een noodgeval niet zelf de politie kunnen bellen, of die niet naar de huisarts gaan omdat ze zich niet verstaanbaar kunnen maken. Ook wordt het vergroten van de taalbeheersing gekoppeld aan zelfredzaamheid, zelfstandigheid en empowerment. In dit kader zijn enkele gesprekspartners juist kritisch op de vele mogelijkheden om in Delfshaven in een eigen niet-Nederlands taalgemeenschap te (over)leven; het feit dat mensen bijvoorbeeld naar winkels kunnen gaan waar zij in hun eigen taal kunnen communiceren, betekent volgens deze professionals dat er minder noodzaak is voor mensen om de Nederlandse taal te leren. Tegelijkertijd kan dit echter als positief punt gezien worden: dit soort diversiteit betekent juist dat ook mensen die de Nederlandse taal niet goed spreken, gebruik kunnen maken van faciliteiten in de buurt.

Het is opvallend dat in Delfshaven veel laagdrempelig taalaanbod bestaat. Casa Tiberias biedt bijvoorbeeld verschillende vormen van gratis taallessen aan Portugeessprekende nieuwkomers aan; het Vrouwen Emancipatiecentrum geeft taal- en computerlessen aan vrouwen; het wijkpastoraat organiseert conversatielessen; en Zowel Delfshaven en Hoedje van Papier hebben een taalaanbod ontwikkeld voor nieuwkomers en mensen met een migratieachtergrond. Dit non-formele aanbod komt deels terug in het overzicht dat op de gemeentelijke website rotterdam.nl/taal te vinden is.

Hoewel de aanwezigheid van laagdrempelige taalaanbod een positieve zaak is, wijst het volgens professionals ook op een dilemma. Enerzijds zorgen de lage kosten en weinig verplichtingen ervoor dat veel mensen mee kunnen doen aan het taalonderwijs. Anderzijds is dit aanbod niet toereikend om de Nederlandse taalvaardigheid van bewoners duurzaam te verbeteren. Het niveau van de taallessen is te laag, en door de vrijblijvendheid maken sommige deelnemers weinig daadwerkelijk vooruitgang. Veel bewoners hebben het nodig om een taal cursus te volgen die voor langere tijd loopt, of taallessen op een hoger niveau. De drempel naar het formele aanbod is echter voor velen te hoog: voor de één zijn de kosten te hoog of is een lening te risicovol. Voor de ander is het dwingende karakter van formele taallessen afschrikwekkend: juist doordat er meer verwacht wordt haken mensen af. Bovendien is er volgens onze gesprekspartners in Delfshaven een tekort aan taalprofessionals die formele lessen kunnen verzorgen.

In een ideale situatie zouden het non-formele aanbod en het formele aanbod elkaar aanvullen, maar die verbinding is op dit moment niet goed geregeld. Mensen blijven daardoor steken op een basisniveau dat onvoldoende is voor daadwerkelijke participatie. Het kan helpen om de genoemde obstakels (zoals kosten, niveau, vrijblijvendheid en dwang) concreet in kaart te brengen om de aansluiting te verbeteren.

Armoede leidt tot uitsluiting en staat participatie in de weg

Armoede en schulden staande participatie van verschillende bewoners in Delfshaven in de weg. Onze gesprekspartners noemen een aantal risicogroepen: alleenstaande moeders, ouderen met een klein pensioen, bewoners met een lagere opleiding en een laagbetaalde baan. Ook mensen die van een uitkering moeten rondkomen, lopen risico op armoede en sociale uitsluiting. Een gesprekspartner wijst erop dat mensen in de bijstand een tegenprestatie moeten leveren en dat verwacht wordt dat zij zo snel mogelijk aan het werk komen. Volgens de gesprekspartner is dit in de praktijk echter niet realistisch en worden mensen in feite overvraagd. Het gaat om mensen in verschillende leeftijden en met verschillende achtergronden.

Onze gesprekspartners leggen soms een verband tussen armoede en taal. Mensen die de taal niet machtig zijn of die laaggeletterd zijn kunnen moeilijker met informatie omgaan en komen hierdoor sneller in de schulden terecht. Er is dan ook veel vraag naar administratieve hulp in Delfshaven. Het aantal ondersteuningsverzoeken dat bij organisaties binnenkomt lijkt eerder toe dan af te nemen.

Gesprekspartners geven aan dat kinderen door armoede niet aan wijk- of schoolactiviteiten kunnen deelnemen, en dat bewoners die in armoede verkeren ook geen behoefte hebben aan goedbedoelde initiatieven die de sociale cohesie moeten bevorderen. De bewoners zijn namelijk vooral bezig met overleven. Schaamte over armoede leidt ertoe dat mensen zich terugtrekken. Zo komt de sociale vitaliteit in Delfshaven niet ten goede aan de bewoners met een klein portemonnee. Het besef dat armoede ook gevolgen heeft op de participatie en daarmee op de integratie in het gebied, betekent dat armoede eerder als gezamenlijk dan puur individueel probleem gezien kan worden.

Aandacht voor Bospolder-Tussendijken en Spangen

Armoede en uitsluiting zijn problemen die in het hele gebied spelen, maar volgens gesprekspartners het meest in de wijken Bospolder-Tussendijken en Spangen. In het Gebiedsplan wordt benadrukt dat Bospolder-Tussendijken op het vlak van capaciteiten, arbeidsparticipatie en schuldenproblematiek “niet onder doet voor de focuswijken op Zuid”, en toch kampt met een gebrek aan urgentie in de aanpak.

Tegenstellingen tussen arm en rijk

Ook de tegenstellingen tussen arm en rijk in Delfshaven worden door onze gesprekspartners benoemd: waar de een zijn hoofd in Spangen net boven water kan houden, gaat de ander in een mooi koophuis in Middelland wonen. Er zijn grote verschillen in de financiële draagkracht van de verschillende wijken, en soms zelfs op straatniveau. Met name in Middelland, Nieuwe Westen en het Lloydkwartier vestigen zich steeds meer jonge mensen met een hoge opleiding en goedbetaald werk, vaak zonder migratieachtergrond. In het Witte Dorp en Schiemond wonen van oudsher mensen zonder migratieachtergrond die weinig te besteden hebben, vaak in tijdelijke banen of als ZZP'er werken en niet goed meekomen met de snelheid van veranderingen op de arbeidsmarkt, in de gemeente en in hun buurt. In Bospolder-Tussendijken en Spangen wonen volgens onze gesprekspartners met name mensen met migratieachtergrond die veel last hebben van werkloosheid en armoede, veelal met grote gezinnen in kleine woningen. Deze verschillen zijn ook in het Gebiedsplan terug te vinden.

30 procent van de huishoudens in Delfshaven heeft een laag inkomen. Dit geldt voor 23 procent van alle Rotterdamse huishoudens. In 2014 had 16 procent van de arme huishoudens al langer dan 4 jaar een laag inkomen. In heel Rotterdam is dit 12 procent. In Tussendijken en Bospolder gaat het om respectievelijk 25 en 20 procent van de arme huishoudens die langdurig arm zijn. *Enquête Wijkonderzoek Rotterdam 2015, Inkomensgegevens Rotterdam op deelgemeente- en buurniveau 2013*

De grote verschillen in opleiding en inkomen, zeker wanneer dit ook nog eens gekoppeld is aan migratieachtergrond, leiden tot wederzijdse vooroordelen. Volgens enkele gesprekspartners kijken sommige van de rijkere bewoners in Delfshaven neer op de armere bewoners en worden armere bewoners snel geassocieerd met criminaliteit. Met name armere mensen van Marokkaanse afkomst hebben met dit stigma te maken dat volgens onze gesprekspartners ook onder Marokkaanse-Nederlanders onderling speelt. Zowel bij de armere bewoners met migratieachtergrond in Bospolder en Spangen als bij de armere bewoners zonder migratieachtergrond in Witte Dorp en Schiemond vraagt een gesprekspartner zich af of deze mensen zich nog thuis voelen in hun stad.

Op sommige plekken probeert men wel om de verschillende groepen bewoners bij elkaar te brengen. Het project Mooi Mooier Middelland is daar een vaak genoemd voorbeeld van: de herontwikkeling van het Johannes de Vouplein wordt genoemd als een initiatief dat onder andere is ingegeven door de wens om bruggen te slaan tussen arm en rijk. In het Gebiedsplan wordt het "versterken van de relatie van kansarmere bewoners met de kansrijkeren" nadrukkelijk als kans benoemd. Tegelijkertijd worstelen bewonersorganisaties met de vraag hoe zij mensen met een laag inkomen kunnen betrekken bij hun activiteiten. Naast positieve geluiden is er bijvoorbeeld kritiek op Buurt bestuurt comités die vooral zouden bestaan uit hoogopgeleide bewoners zonder migratieachtergrond.

Focus bij ondersteuning voor jongeren ligt te veel op repressie

Volgens onze netwerkpartners heeft een bepaalde groep jongeren in Delfshaven weinig perspectief in hun leven en zorgt daardoor voor veel overlast voor andere bewoners. Opvallend is hoe specifiek onze gesprekspartners de groep met problemen kunnen omschrijven. Het gaat niet om jongeren in het algemeen, maar specifiek om jongeren tussen 14 en 20 jaar (een gesprekspartner zegt tussen 8 en 18), zonder werk, school, opleiding of andersoortige dagbesteding, veelal met een Marokkaans-Nederlands achtergrond. Ook in het Gebiedsplan wordt schooluitval als hardnekkig probleem benoemd. Door het gebrek aan dagbesteding brengen deze jongeren volgens onze netwerkpartners hun dagen door op straat, nemen veel drugs zoals lachgas maar ook hard drugs en zorgen voor overlast. Enkele groepen

jongeren vertonen gedrag dat dicht tegen criminaliteit aanschurkt. In het Gebiedsplan wordt specifiek verwezen naar groepen in Spangen en specifiek op de Mathenesserweg. Het is niet duidelijk of de groepen jongeren waarover gesproken wordt, met name uit jongens of ook uit meisjes bestaat. Positieve verhalen worden verteld over jongeren van Turks-Nederlandse afkomst.

Sommige professionals vinden dat er op dit moment te veel aandacht uitgaat naar repressief beleid terwijl het preventieve jongerenwerk juist minder capaciteit heeft gekregen. Zo wordt er te weinig geïnvesteerd om jongeren van straat te houden en een perspectief te bieden. Er zijn weinig leerwerkplekken en er bestaan weinig positieve rolmodellen voor deze groep. Er wordt gesproken van een “ad hoc” aanpak. Het welzijnswerk heeft volgens een gesprekspartner weliswaar wat kleine successen geboekt in Spangen, maar dit is niet genoeg voor de hele groep en bovendien niet structureel. Het thema jeugd is wel een van de vijf topprioriteiten in het Gebiedsplan waarin ook de preventieve aanpak voorop staat: “in Delfshaven wordt vooral uitgegaan van kansen en niet van problemen”. Talentontwikkeling, tegengaan van schooluitval, toeleiding naar werk en extra leertijd met nadruk op taal zijn enkele punten die worden aangestipt.

Om de ondersteuning voor jongeren te verbeteren en de preventieve aanpak te versterken, stellen deelnemers aan de IDEM netwerksessie drie concrete prioriteiten voor:

- Er zou een inventarisatie moeten komen van jongerenorganisaties en -groepen in het gebied.
- Jongeren moeten structureel betrokken worden bij het beleid dat voor hen gemaakt wordt.
- Jongeren die het goed doen moeten ook ondersteuning krijgen, zodat niet alle inzet gaat naar de jongeren die het niet goed doen.

18 procent van bewoners in Delfshaven ervaart overlast door groepen jongeren in de eigen buurt. 20 procent ervaart overlast door ruziemakende of schreeuwende jongeren op straat. Dit is allebei meer dan het Rotterdamse gemiddelde (12 procent). Bovendien neemt het percentage toe.
Enquête veiligheidsmonitor Rotterdam 2016

Soms ontstaat er conflict tussen jongeren en ouderen. Met name ouderen zonder migratieachtergrond hebben soms stereotype beelden over de jongeren in het gebied: ze zien de jongeren als kansloos en crimineel. Als zij zich storen aan het gedrag van de jongeren kan dat tot botsingen leiden. Professionals in het gebied proberen dan door middel van bemiddelingsgesprekken een brug te slaan tussen de jongeren en de ouderen. Het gaat ook hier om ad hoc bemid-

delingen. Professionals noemen geen projecten die zich direct richten op het bevorderen van contact tussen oud en jong in Delfshaven.

Kinderen in Delfshaven

Soms spelen kinderen en jongeren veel buiten omdat zij uit grote gezinnen komen, die in een klein huis wonen. Door middel van speeltuinverenigingen worden er pogingen gedaan om te bevorderen dat kinderen met verschillende etnische achtergronden samen spelen. Ook in het Gebiedsplan wordt de ondersteuning voor kinderen op diverse plekken geprioriteerd. Een kindvriendelijke buitenruimte wordt gezien als een buitenruimte waar iedereen zich veilig en thuis kan voelen.

Sommige ouderen hebben weinig contact met anderen

Sommige ouderen leven geïsoleerd volgens gesprekspartners. Zij hebben geen sociaal netwerk of aansluiting bij andere bewoners.. Anderen kunnen niet meekomen met snelle veranderingen, in bijvoorbeeld de organisatie van hulpverlening. Ouderen met een migratieachtergrond die de Nederlandse taal niet spreken lopen een extra groot risico op isolatie volgens gesprekspartners.

Theaterwerkplaats Formaat organiseert workshops om ouderen weer in contact te brengen met andere bewoners. Vanuit het wijkpastoraat worden oudere bewoners met zogenaamde ‘trage vragen’ ondersteund: mensen die niet meekunnen met de snelle en resultaatgerichte insteek van de reguliere hulpverlening kunnen in de informele context beter geholpen worden. Ook organiseert het wijkpastoraat een wekelijks uitje om mensen mogelijkheden te bieden samen op stap te gaan.

Aanslagen in het buitenland en politieke debatten leiden tot spanningen tussen moslims en niet-moslim Professionals maken zich zorgen over spanningen tussen moslims en niet-moslims in Delfshaven en specifiek in Spangen. De spanningen zijn verergerd als gevolg van de aanslagen in Parijs en Brussel. Ook de arrestatie in Spangen van een terrorismeverdachte in 2016 heeft de angst voor moslimsextremisme aangewakkerd.

Tegelijkertijd groeit met elk incident in binnen- of buitenland de angst onder moslims over hoe zij op daarna door anderen worden aangekeken en behandeld. Gesprekspartners vertellen dat vrouwen die zichtbaar moslim zijn omdat zij bijvoorbeeld een hoofddoek dragen, zich op straat moeten verantwoorden voor terroristische aanslagen. Zij voelen zich hierdoor niet welkom buiten hun eigen wijk. Tegelijkertijd bestaat er onder moslims de behoefte om met elkaar over extremisme en terrorisme in gesprek te gaan. Zo wordt benadrukt dat de situatie juist voor moslimvrouwen die kinderen hebben soms lastig is. Net als ieder ander wijzen zij terrorisme en geweld af, maar deze vrouwen kunnen zich als moeders wel inleven in de moeders van geradicaliseerde jongeren. In een situatie waar vooral en alleen van hun verwacht wordt dat zij zich distantiëren van extremisme, is er weinig ruimte om over deze genuanceerdere gevoelens te praten.

De spanningen zijn niet onopgemerkt gebleven en zeker in Spangen was er veel aandacht voor het bevorderen van verbinding na de aanslagen in Parijs en Brussel. Ook de eerder genoemde inzet vanuit de Wij-samenleving sluit hierop aan. Formaat heeft de opdracht gekregen om door middel van een Mobiele Huiskamer met bewoners in gesprek te gaan over dit soort onderwerpen. Opvallend genoeg wordt dit onderwerp niet genoemd in het Gebiedsplan.

Daarnaast wijzen enkele gesprekspartners erop dat de tegenstellingen aangewakkerd worden door de politiek. De tegenstelling tussen de partijen DENK en PVV voedt het wantrouwen tussen moslims en niet-moslims, geven zij aan. Rotterdam wordt volgens gesprekspartners door deze partijen als proeftuin gebruikt voor de gemeenteraadsverkiezingen. Dit heeft een negatieve impact op het vertrouwen onder bewoners.

Politieke ontwikkelingen in Turkije leiden tot spanningen in Delfshaven

De mislukte staatsgreep in Turkije in 2016 heeft tot veel commotie in Delfshaven geleid en heeft nog steeds gevolgen met name voor de Turks-Nederlandse bewoners in het gebied. Er is een aantal grote

Turkse en Turks-Nederlandse organisaties in het gebied actief, en ook een aantal Koerdische organisaties en organisaties die met de Hizmet beweging in verband worden gebracht. Direct na de coup poging was er sprake van veel conflict en intimidaties onder Turkse-Nederlanders vanwege veronderstelde sympathie voor Gülen of Erdoğan. De gebiedscommissie is toen actief betrokken geweest bij gesprekken rond dit vraagstuk. Met name in Middelland en Oud-Mathenesse zijn de gevolgen voelbaar in aanhoudende onderlinge spanningen. Het is niet duidelijk wat de huidige stand van zaken is in deze kwestie. Waar dialoog tussen de betrokken organisaties voor de hand ligt als noodzakelijke stap, kan dit niet worden afgedwongen door externe organisaties zoals de gebiedscommissie.

EU-migranten en statushouders

Het is opvallend dat er slechts zijdelings wordt gerefereerd aan de situatie van Oost-Europese arbeidsmigranten en statushouders in Delfshaven. Deze groepen worden genoemd in de context van taallessen, maar lijken verder niet veel aandacht op te eisen van de professionals. De positie van statushouders wordt als goed gezien: de nodige woningen worden beschikbaar gesteld en er is voldoende ondersteuning voor hun integratie. De positie van EU-migranten lijkt verder ook geen hoge prioriteit te hebben bij de mensen die wij hebben geïnterviewd. Dit kan mogelijk verklaard worden door het relatief lage aantal EU-migranten in Delfshaven. Misschien ontbreekt echter ook het zicht op de knelpunten waar deze groep mee te maken heeft. In het Gebiedsplan wordt deze groep namelijk wel specifiek genoemd als aandachtsgroep: in Oud-Mathenesse zou moeten worden ingezet op het contact met arbeidsmigranten uit Oost-Europa, onder andere door deelname aan wijkactiviteiten te stimuleren en meer voorlichting en informatie aan te bieden.

Discriminatie in Delfshaven

Discriminatie is het maken van ongeoorloofd onderscheid tussen mensen en groepen op basis van een kenmerk dat in een specifieke situatie niet van belang is. Voorbeelden van zulke kenmerken zijn huidskleur, seksuele oriëntatie, handicap of leeftijd. Dit is de werkdefinitie van discriminatie die antidiscriminatiebureaus in Nederland hanteren.

26% van de Rotterdammers maakte discriminatie mee in 2016.
Omnibusenquête 2016

7% van de Rotterdammers maakt discriminatie mee in de eigen buurt. Dit geldt ook voor 7% van de bewoners van Delfshaven.
Enquête Wijkonderzoek 2015

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van discriminatie in Delfshaven. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Delfshaven beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over discriminatie

Sinterklaas en Zwarte Piet zorgen voor debat

Zwarte Piet is ook in Delfshaven een gevoelig onderwerp van gesprek. Van onze gesprekspartners horen we niet veel over gesprekken onder bewoners, maar vooral over een discussie die heeft plaatsgevonden in de gebiedscommissie. Dit gebeurde in het kader van de organisatie van een Sinterklaasviering. Er was onenigheid zowel binnen de gebiedscommissie als tussen commissie en de organisatoren omtrent de aanpassing van Zwarte Piet. Volgens onze gesprekspartners weerspiegelt deze onenigheid ook de situatie onder de bewoners van Delfshaven. In de gebiedscommissie zelf is afgesproken dat er in het vervolg zorgvuldig gekeken zal worden hoe met de verschillende perspectieven rekening gehouden kan worden. Tijdens de netwerkbijeenkomst van IDEM wordt ook de duidelijke wens geuit om tot een gezamenlijke visie op Zwarte Piet te komen. De gebeurtenissen in 2017 rondom het Sinterklaascircus in Spangen bevestigen dat het onderwerp in Delfshaven speelt. Het Sinterklaascircus naast het Spartastadion werkte met bruin geschminkte Pieten, terwijl de lokale partners hadden verwacht dat er Roetveegpieten zouden worden ingezet. Dit leidde tot protest en vervolgens tot media-aandacht waarbij niet helemaal kon worden opgehelderd waar het misverstand was ontstaan.

Het is positief dat erover wordt gesproken hoe het Sinterklaasfeest inclusiever gemaakt kan worden. Dat dit ook tot conflict kan leiden is bekend. Juist ook voor het begrip is het dan van belang dat er niet alleen veranderingen worden doorgevoerd, maar dat er ruimte is om uit te leggen welke overwegingen daarachter zitten: dat het figuur van Zwarte Piet voortkomt uit racistische karikaturen die in de koloniale tijd zijn ontstaan en gebaseerd zijn op een ideologie van superioriteit van wit boven zwart. Naast deze feitelijke kant van het vraagstuk is het goed als er ruimte is voor uitwisseling op emotioneel vlak: dit kan door een gestructureerd dialoog waarbij gelijkwaardigheid, openheid en wederzijdse erkenning centraal staan. Dit kan ook aanleiding zijn om een breder gesprek over de erfenis van het koloniale verleden aan te gaan.

IDEM Rotterdam heeft op haar website in 2016 een aantal praktische tips geplaatst hoe scholen, sport- en speeltuinverenigingen met veranderingen kunnen omgaan. Het gaat dan bijvoorbeeld om het ontdoen van alle raciale kenmerken en attributen, het van te voren bespreken van de verandering

met besturen, personeel, ouderraad en medezeggenschapsraad, tijdig communiceren met ouders en duidelijk hebben hoe er gehandeld wordt in het geval van een geschil naar aanleiding van de aanpassingen. Inhoudelijke argumenten paraat hebben waarom gekozen is voor verandering kan ook helpen bij het uitleggen van de keuze. Hiervoor kan gekeken worden naar website van de Stichting Nederland wordt Beter, Slavernij en jij, het College voor de Rechten van de Mens of de Kinderombudsman

Met name jongeren lopen aan tegen arbeidsmarktdiscriminatie

Verschillende professionals vertellen over jongeren die aanlopen tegen discriminatie bij het zoeken naar een stage of een baan. Het gaat met name om jongeren met een Marokkaans-Nederlandse of een Turks-Nederlandse achtergrond. De jongeren worden afgewezen op basis van hun achternaam. Ook komt het voor dat jonge vrouwen die een hoofddoek dragen geen stageplek of baan krijgen omdat bedrijven geen moslima's in dienst willen nemen.

De effecten van de discriminatie worden verergerd door het feit dat er toch al een tekort aan leerwerkplekken bestaat. Het wijkpastoraat heeft daarom een eigen wijkleerwerkbedrijf opgestart. Het ondersteunen van alternatieve werk- en werkervaringsprojecten voor jongeren is een van de punten die in het Gebiedsplan terugkomen in het kader van de prioriteit Jeugd. In hetzelfde kader wordt geen melding gemaakt van arbeidsmarktdiscriminatie. Dit lijkt een gemiste kans: een combinatie van het stimuleren van werk-aanbod enerzijds en het tegengaan van discriminatie anderzijds biedt veel mogelijkheden.

Jongeren met een migratieachtergrond moeten meer moeite doen om een stageplek te vinden omdat zij gediscrimineerd worden op de stagemarkt. Dat blijkt uit landelijk onderzoek van onder andere het Kennisplatform Integratie en Samenleving. De Stichting Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven heeft daarom een Meldpunt Stage-discriminatie ingericht.

Met name moslima's worden gediscrimineerd op straat

Moslima's hebben te maken met discriminatie op straat. Zij krijgen discriminerende opmerkingen naar hun hoofd geslingerd of worden uitgescholden. Onze gesprekspartners horen deze verhalen van bewoners in Delfshaven. De discriminatie verergert na internationale gebeurtenissen zoals een terroristische aanslag in een ander land. Het zijn met name vrouwen die agressief worden bejegend: zij zijn door hun hoofddoek vaak zichtbaarder als moslim dan mannen. Volgens de vrouwen gebeurt het vaker buiten hun eigen wijk. Sommige gesprekspartners zien ook dat bewoners een anti-moslim houding hebben: zij uiten zich geregeld negatief over hoofddoeken en willen niet dat moslims naast hen komen wonen. Professionals geven voorbeelden van de uitspraken die zij tegenkomen, zoals:

- 'Stuur hoofddoekjes terug naar hun eigen land.'
- 'Ik wil niet naast een kopdoek wonen. Ben ze zat.'
- 'De Marokkanen moeten weg uit m'n flat.'
- 'Er komt toch niet weer zo'n hoofddoekje hier wonen?'

- ‘Zolang zij op de vrijdag naar de kerk gaan, en ik op zondag, gaat het niet samen.’

Deze opmerkingen worden door verschillende bewoners die zelf niet moslim zijn gemaakt, zowel door Nederlanders zonder als met migratieachtergrond. Professionals laten het van de situatie afhangen of zij tegen dit soort opmerkingen ingaan.

Deze signalen zijn in lijn met het beeld dat uit de monitor “Islamofobie in zicht” van SPIOR naar voren komt. SPIOR registreerde binnen een jaar 174 meldingen van moslimdiscriminatie, waarvan het in de meerderheid van gevallen om vijandige bejegening ging. Meer dan twee derde van de melders was vrouw.

Uit de Omnibusenquête 2016 blijkt dat een vijfde van de gediscrimineerden in Rotterdam discriminatie ervaart op basis van geloof. Uit cijfers van antidiscriminatiebureau RADAR en de politie weten we dat het merendeel van voorvallen van godsdienstdiscriminatie in de stad gaat om Islam. In 2016 ontving RADAR 28 meldingen van godsdienstdiscriminatie voor de gemeente Rotterdam, waarvan in 19 gevallen het moslimdiscriminatie betreft. Daarmee is godsdienstdiscriminatie na ‘ras’ de meest gemelde vorm van discriminatie bij RADAR.

Marokkaanse-Nederlandse jongeren ervaren etnisch profileren door de politie

Eén van onze gesprekspartners krijgt veel signalen over Marokkaans-Nederlandse jongeren die het gevoel hebben dat zij door de politie etnisch geprofileerd worden. Zij vinden dat zij vaker worden aangehouden en vaker boetes krijgen dan anderen en zij vermoeden dat dit te maken heeft met hun Marokkaans-Nederlandse achtergrond.

Uit het onderzoeksrapport “Ervaren selectiviteit bij politiecontroles” (2014) van RADAR blijkt dat met name jongens met een migratieachtergrond in Rotterdam het gevoel hebben vaker staande te worden gehouden. In onderzoek uitgevoerd door Bureau Beke in opdracht van de gemeente Rotterdam gaf 9,7 procent van respondenten in een stratenquête zich in eigen contacten met de politie vanwege hun achtergrond gediscrimineerd te hebben gevoeld.

In december 2017 heeft de Nationale Politie een nieuw handelingskader voor agenten gepresenteerd dat agenten instructies geeft voor het uitvoeren van proactieve politiecontroles. Volgens het handelingskader mogen agenten geen mensen controleren omdat zij passen in het beeld van een ‘typische dader’ of omdat zij tot een groep behoren die oververtegenwoordigd is in de misdaadstatistieken.

Kies en kant, Controle Alt Delete 2017

In de Omnibusenquête 2015 gaf 6 procent van de mensen die discriminatie hadden meegemaakt, aan dat zij zich door de politie gediscrimineerd voelden. Precieze cijfers over Delfshaven zijn niet beschikbaar. Het blijft dus moeilijk om een precies beeld te krijgen van etnisch profileren door de politie. Wel is het vertrouwen tussen jongeren, met name met een migratieachtergrond, en de politie een blijvend aandachtspunt. Dit is door de gemeente en politie Rotterdam-breed dan ook als aandachtspunt benoemd.

Conflicten tussen bewoners leggen vooroordelen bloot

Professionals en vrijwilligers in Delfshaven wijzen erop dat bewoners veel vooroordelen over elkaar hebben, vaak gerelateerd aan etnische achtergrond of gemeenschap. Deze vooroordelen kunnen de kop opsteken zodra er een conflict ontstaat. Dit kan een conflict zijn op politiek niveau, bijvoorbeeld wanneer in de gemeenteraad of in de krant iets gezegd wordt dat ook de gemoederen in Delfshaven bezighoudt, bijvoorbeeld gerelateerd aan discriminatie of tegenstellingen in de stad. Vaker nog gaat het om concrete lokale conflicten, bijvoorbeeld over overlast of burens, die worden gekoppeld aan vooroordelen over een groep. Drie professionals die veel met dat soort klachten te maken hebben vertellen dat de oorspronkelijke klacht daarbij snel uit het oog verloren kan gaan. De discussie gaat

vervolgens alleen nog over de afkomst van de ander, waarbij ook racistische taal en beledigingen worden geuit. De organisaties hebben geen protocollen of instructies over hoe zij met dit soort klachten om gaan. Een ander gesprekspartner heeft juist het tegenovergestelde beeld, namelijk dat etniciteit of migratieachtergrond in conflicten rondom overlast meestal geen rol speelt.

De groep waar de meeste vooroordelen over bestaan zijn Marokkaans-Nederlandse bewoners van Delfshaven, en dan met name mensen met een lagere opleiding. Zij worden volgens onze gesprekspartners door alle andere groepen, dus ook hoger opgeleide Marokkaanse-Nederlanders, weggezet als criminelen, waardoor een sfeer ontstaat dat deze groep niet welkom is in Delfshaven. In Schiedam wordt gezegd dat er tussen mensen met een Marokkaanse, Kaapverdische, Surinaamse en Antilliaanse achtergrond veel wederzijdse vooroordelen bestaan. Bewoners van Oud-Marthenesse zonder migratieachtergrond uiten zich vaak in zeer agressieve racistische taal over Polen en Turkse- Nederlanders, volgens een gesprekspartner. Ook in andere gebieden klagen oudere bewoners zonder migratieachtergrond vaak over jongeren met een migratieachtergrond, waarbij de klacht vervolgens vooral over de achtergrond van de jongeren gaat in plaats van over het oorspronkelijke voorval.

Aangezien er duidelijke aanwijzingen zijn voor discriminatie onder bewoners, geven deelnemers tijdens de IDEM netwerkbijeenkomst aan dat er meer aandacht besteed zou moeten worden aan het bevorderen van de meldingsbereidheid van mensen die discriminatie meemaken. Kennelijk bestaat de indruk dat niet alle signalen van discriminatie ook bij de professionals terechtkomen.

Mensen met een psychische of lichamelijke beperking worden op straat uitgescholden

Mensen met een beperking, lichamelijk of psychisch, worden op straat uitgescholden met woorden als “debiel” of “mongool”, vertelt een professional. Ook worden zij vaak vreemd nagekeken. Onze gesprekspartner wijt dit aan het feit dat mensen met en zonder beperking weinig met elkaar in contact komen. Het Gebiedsplan vermeldt de verhoudingsgewijs hoge concentratie van opvang- en woonvoorziening voor bijzondere doelgroepen op het Coolhaveneiland, waaronder voorzieningen voor mensen met een psychiatrische achtergrond. Deze hoge concentratie wordt als probleem gezien. Verder speelt toegankelijkheid voor en inclusie van mensen met een beperking geen rol in het Gebiedsplan. Hier zou meer aandacht naar uit kunnen gaan.

Op 21 juni 2017 is het Besluit toegankelijkheid van kracht geworden. Het besluit legt plichten op aan dienstverleners zoals horecagelegenheden, musea, winkels, bioscopen, verzekeraars en zorginstellingen om aanpassingen te doen voor mensen met een beperking en hulphonden toe te laten. Het Besluit toegankelijkheid is onderdeel van de implementatie van het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking dat beoogt dat ieder mens in staat moet worden gesteld om zelfstandig te leven, ongeacht zijn of haar handicap of chronische ziekte.

Er is over het algemeen weinig bekend over discriminatie van mensen met een beperking in Rotterdam. Wel was er in de Rotterdamse Omnibusenquête 2015 een opvallende stijging van de ervaren discriminatie op basis van handicap of chronische ziekte te zien: in 2015 gaf 11 procent van de Rotterdammers met een discriminatie-ervaring aan dat de discriminatie zich richtte op een handicap op chronische ziekte. De implementatie van het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking zou aanleiding voor de gemeente moeten zijn om ook discriminatie van deze groep in de openbare ruimte actiever tegen te gaan.

Vrouw/man-emancipatie in Delfshaven

Emancipatie is een brede term, die verschillend wordt geïnterpreteerd. Emancipatie hangt samen met ideeën over keuzevrijheid, zelfbeschikking en autonomie. Het idee is dan dat iemand niet beperkt mag worden door anderen in zijn of haar zelfstandigheid en vrijheid. Tegelijkertijd is er aandacht nodig voor de sociale, economische en culturele context waarin een persoon verkeert. Dit betekent dat emancipatie niet voor iedereen hetzelfde hoeft te betekenen.

Vrouw/man emancipatie gaat onder andere over het bestrijden van ongelijkheden tussen vrouwen en mannen. Een voorbeeld daarvan is het feit dat vrouwen minder betaald worden voor hetzelfde werk als mannen. Of dat er vrouwen veel vaker niet in leidinggevende posities geplaatst worden. In Rotterdam heeft de gemeente veel aandacht voor de economische zelfstandigheid van vrouwen. Bij mannenemancipatie kan er gedacht worden aan het aanpakken van agressiviteit en macho gedrag, die vaak samenhangen met bepaalde opvattingen over mannelijkheid. Ook kan het gaan over het bespreekbaar maken van emoties, seksualiteit en eigen behoeften en grenzen.

30% van de Rotterdamse vrouwen voelt zich onveilig in de eigen buurt. Dit geldt voor 20% van de mannen. (Gemeente Rotterdam, 2013. Staat van emancipatie)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van vrouw/man-emancipatie in Delfshaven. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Delfshaven beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over vrouw/man-emancipatie

Veel organisaties brengen vrouwen, jong en oud, bij elkaar om hun zelfredzaamheid bevorderen

Volgens diverse gesprekspartners heeft Delfshaven een sterke en actieve infrastructuur van organisaties en initiatieven die zich richten op vrouwenemancipatie. Ook diverse leden van de gebiedscommissie zijn begaan met het onderwerp. Toch is vrouwenemancipatie of -empowerment slechts in beperkte mate een onderwerp in het Gebiedsplan. Met name in de context van huiselijk geweld wordt gerefereerd aan vrouwenempowerment. Daarnaast is er vanuit het programma 'Couleur locale' geld vrijgemaakt voor "vrouwenactiviteiten".

Op dit moment zetten diverse organisaties met name in op het vergroten van de zelfredzaamheid van vrouwen. Die zelfredzaamheid heeft betrekking op verschillende aspecten van het leven: financiële zelfstandigheid, Nederlandse taalvaardigheid, actieve dagbesteding, contact met andere vrouwen, het aanvragen van bewonersinitiatieven. Voorbeelden van activiteiten die worden genoemd:

- Een vrouwengroep voor vrouwen in isolement die door Casa Tiberias wekelijks wordt georganiseerd.
- Vrouwengroepen die bij elkaar komen voor nailessen en kledingreparatie, met bijkomend effect het opbouwen van een netwerk en ontmoeting.
- Taallessen voor vrouwen georganiseerd door Hoedje van Papier en het vrouwenemancipatiecentrum.
- Meidenclubs die begeleid worden door Zowel Delfshaven.

De organisaties die volgens onze gesprekspartners het meest structureel werken aan vrouwenemancipatie zijn het vrouwenemancipatiecentrum en het wijkpastoraat. Het wijkpastoraat heeft een huiskamer voor vrouwen waarin onder andere themabijeenkomsten worden georganiseerd, bijvoorbeeld over beweging en vrijetijdsbesteding. Twee doelgroepen komen eropaf: jongere vrouwen tussen de 20 en 30 jaar aan de ene kant, en vrouwen tussen de 40 en 60 jaar die vaak moeder zijn, werkloos, deels gescheiden en soms slachtoffers van geweld aan de andere kant. De vrouwen hebben diverse migratieachtergronden.

Vrouwenemancipatiecentrum

Het vrouwenemancipatiecentrum is ondanks bezuinigingen behouden gebleven, en is nu een zelfstandig onderdeel van het Huis van de Wijk. De kerndoelstelling van het vrouwenemancipatiecentrum is het ondersteunen van vrouwen richting werk. Om die reden worden vrijwilligersfuncties ter beschikking gesteld en trainingen met bedrijfspartners georganiseerd. In het Huis van de Wijk worden door het vrouwenemancipatiecentrum en door andere organisaties activiteiten georganiseerd die de zelfredzaamheid en participatie van vrouwen moeten bevorderen. Zo worden vrouwen die een bewonersinitiatief willen opzetten ondersteunt met het aanvragen van subsidies waardoor ze minder afhankelijk zijn van hun netwerk. Ook worden vrouwen ondersteunt met dagelijkse zaken zoals het zelf regelen van bankzaken. Volgens gesprekspartners zijn veel vrouwen ook voor dat soort aspecten afhankelijk van hun partner, omdat zij zich soms alleen richten op de opvoeding van hun kinderen.

De arbeidsparticipatie van Rotterdamse vrouwen is lager dan die van Rotterdamse mannen. In Rotterdam heeft 61% van de vrouwen die kunnen werken een betaalde baan van meer dan twaalf uur per week. De mate van arbeidsparticipatie hangt onder andere samen met opleidingsniveau en migratieachtergrond, waarbij de verschillen tussen lager opgeleide mannen en vrouwen bijzonder groot zijn.
Staat van de emancipatie Rotterdam 2013

Opvallend is verder de grote diversiteit aan vrouwengroepen in Delfshaven: soms zijn deze groepen langs etnische lijnen georganiseerd, soms zijn ze juist nadrukkelijk gemengd. Volgens een gesprekspartner is er vanuit moslims in het gebied veel vraag naar gescheiden activiteiten voor vrouwen en mannen, zoals gescheiden taallessen en gescheiden Iftar-maaltijden. Het is niet duidelijk in welke mate organisaties dat faciliteren.

Ook valt op dat de activiteiten vaak niet direct gericht zijn op emancipatie, maar eerder op ontmoeting en activering. De veronderstelling is dat hier emancipatie, of in veel gevallen zelfredzaamheid, uit voortvloeit.

Sommige vrouwen leven in isolement, maar professionals verschillen van perspectief over 'verborgen vrouwen'

Verschillende professionals vertellen over vrouwen die regelmatig of altijd thuis zijn, al dan niet vanwege dwang. Dit heeft betrekking op verschillende situaties. Zo gaat het bijvoorbeeld om vrouwen die laaggeletterd zijn, geen sociaal netwerk hebben en hierdoor in isolatie leven, maar ook om vrouwen die door hun partners worden gedwongen om binnenshuis te blijven. De term 'verborgen vrouwen' wordt in deze context door de ene gesprekspartner makkelijker in de mond genomen dan door de ander. Als gevolg is er dan ook onenigheid over de vraag of in Delfshaven daadwerkelijk veel 'verborgen vrouwen' leven.

Volgens diverse gesprekspartners zijn overwegend vrouwen met migratieachtergrond kwetsbaar voor sociaal isolement. Vrouwen van Somalische, Afghaanse, Pakistaanse, Marokkaanse en Turkse afkomst worden genoemd wanneer het gaat om vrouwen die gedwongen worden om binnenshuis te blijven. Vrouwen van Russische, Irakese, Kaapverdise en Chinese afkomst worden genoemd in de context van vrouwen die niet de nodige netwerken en taalvaardigheid hebben om sociale contacten op te doen. Deze vrouwen komen wel naar het Vrouwenemancipatiecentrum.

In 2013-2014 deden de gemeente Rotterdam en Dona Daria de pilot studie 'InZicht' om in kaart te brengen hoeveel verborgen vrouwen er in Delfshaven wonen. Zij kwamen uit op 60 vrouwen, waarvan een klein aantal 'feitelijk opgesloten' leeft.

Verborgen vrouwen worden gedefinieerd als vrouwen "in een afhankelijkheidsrelatie die gedwongen in lichte, matige of ernstige isolatie leven en veelal slachtoffer zijn van een vorm van directe of indirecte opsluiting, dan wel intimidatie, huiselijk geweld en/of dwangarbeid".

Ondanks de verschillende visies en waarnemingen over verborgen vrouwen wordt vanuit het programma Schadelijke Traditionele Praktijken van de gemeente Rotterdam ook in Delfshaven ingezet op signalering van vrouwen die in gedwongen isolement leven. Daarnaast zijn professionals alert op signalen van andere vormen van huiselijk geweld. Zowel de politie als een woningbouworganisatie letten bijvoorbeeld op situaties waarbij vrouwen of kinderen er angstig uitzien, wat kan wijzen op een situatie van huiselijk geweld. Professionals nemen deel aan bijeenkomsten over huiselijk en eengerelateerd geweld om de signaleringscapaciteit te versterken. In het Gebiedsplan worden huwelijksdwang en eerwraak genoemd als voorbeelden van huiselijk geweld die actief opgespoord en aangepakt moeten worden.

Terwijl er dus actief wordt ingezet op de aanpak van huiselijk geweld en isolement, blijkt uit de gesprekken dat er verschillende begrippen worden gehanteerd en dat niet iedereen hetzelfde beeld van de problematiek heeft. Een duidelijker onderscheid en begripsdefinitie, met name ten aanzien van 'verborgen vrouwen', zou wat meer overeenstemming kunnen opleveren, of in ieder geval de gesprekken hierover vergemakkelijken.

Jongere vrouwen zijn zelfstandig

Waar de oudere vrouwen met migratieachtergrond, en specifiek eerste generatie migranten, volgens professionals te maken hebben met afhankelijkheid en isolement, is dat bij de kinderen van migranten veel minder het geval. Volgens twee gesprekspartners is de jongere generatie vrouwen veel zelfstandiger en heeft meer grip op de eigen zaken. Volgens deze gesprekspartners worden jonge mannen echter onvoldoende meegenomen in het emancipatieproces van vrouwen. Dat betekent dat jonge mannen soms nog wel uitgaan van ongelijke genderrollen, bijvoorbeeld in relaties.

Kwetsbare jonge moeders

Enkele professionals wijzen op de kwetsbare situatie van jonge moeders in Delfshaven. Het gaat om

5,6 procent van de Rotterdamse vrouwen in de leeftijd 16-23 jaar is moeder. Jonge moeders hebben vaker een Dominicaanse (22%), Somalische (24%), Antilliaanse (15,4%), Kaapverdische, (10,7%) of Surinaamse (9,6%) achtergrond. Daarentegen is het aantal moeders met een Turkse of Marokkaanse achtergrond (4,9% en 3,6%) lager dan het Rotterdamse gemiddelde. Jonge moeders zijn ook vaker van Poolse of Bulgaarse komaf, en hebben veel minder vaak een Iraakse of Roemeense achtergrond.

Rotterdamse groepen 2015

vrouwen tussen 17 en 19 jaar. Deze jonge moeders worden goed ondersteund door wijkorganisaties, volgens de gesprekspartners. Wat als zorgelijk wordt gezien is het vermoeden dat het moederschap voor deze vrouwen een manier is om hun leven perspectief te geven, bij gebrek aan ander perspectief zoals een opleiding of werk. Het is van belang om hierbij te vermelden dat dit het perspectief van een professional is: de motivatie voor jong moederschap van de vrouwen zélf is onbekend. De professional uit zorgen over de kwetsbaarheid van deze vrouwen, welke wordt vergroot als de vader niet betrokken is bij het gezin. Exacte gegevens hierover zijn niet beschikbaar.

Meer inzet op de emancipatie van mannen en jongens is nodig

Terwijl er weinig activiteiten zijn die zich specifiek richten op de emancipatierol van mannen, benoemen onze gesprekspartners diverse knelpunten die daar heel duidelijk mee te maken hebben. Verschillende netwerkpartners delen hun zorgen over met name oudere mannen die hun dagen in koffiehuisen of cafés doorbrengen en kampen met werkloosheid, een negatief zelfbeeld en slechte Nederlandse taalbeheersing. De professionals vragen zich af of zij nog iets kunnen betekenen voor deze groep. De mannen zijn tussen de 45 en 65 jaar en hebben diverse migratieachtergronden. Daarnaast komen professionals ook mannen tegen, met en zonder migratieachtergrond, die als alleenstaande steeds verder geïsoleerd raken. Deze mannen leven in armoede en zorgen slecht voor zichzelf, maar worden niet bereikt door de hulpverlening.

De professionals in het gebied hebben zelf eerder opgemerkt dat er wel veel activiteiten voor vrouwen zijn, maar dat er amper aanbod is voor mannen. In 2015 heeft men daarom geprobeerd om in het Huis van de Wijk Post West een Mannenemancipatiecentrum op te zetten. Het idee was dat dit een plek zou worden waar mannen uit Delfshaven zelfstandig met emancipatievraagstukken aan de slag konden gaan. In de praktijk stuurden partnerorganisaties met name mannen naar het centrum die meer ondersteuning nodig hadden dan het centrum kon bieden. Er was dus een mismatch tussen het aanbod en de doelgroep. Gezamenlijke activiteiten als koken en koffie drinken konden wel gedaan worden, maar gesprekken over emancipatie en opvoeding sloegen niet goed aan bij de mannen. Er zijn overwegingen om opnieuw een dergelijk project op te starten waarbij beter gelet zal worden op de beoogde doelgroep.

Terwijl er in het Gebiedsplan geen melding van wordt gemaakt, is het voor onze gesprekspartners in ieder geval duidelijk dat mannen ook meer betrokken moeten worden bij het emancipatieproces van vrouwen.

Mannen laten opvoeding over aan hun vrouwen

De passieve houding van veel mannen in Delfshaven betekent ook dat deze groep de opvoeding van hun kinderen volledig overlaat aan hun partners. Zij weten niet wat er speelt in hun gezin en hebben

daar ook weinig interesse in. Volgens een gespreksleider maken zij bovendien vaker een duidelijke scheiding tussen thuis en straat: zolang hun kinderen zich thuis aan hun regels houden, maakt het sommige vaders niet uit wat de kinderen buitenshuis doen. Veel vrouwen geven wel aan dat zij meer betrokkenheid vanuit de mannen bij zorg en opvoeding en in het huishouden wenselijk vinden omdat zij zelf de balans missen, volgens gesprekspartners. Volgens een gesprekspartner moeten de mannen wel de ruimte krijgen om naar een nieuwe rol voor zichzelf in de huidige maatschappij te zoeken. Deze zoektocht zou nadrukkelijk vanuit een perspectief van emancipatie ingestoken kunnen worden.

Emancipatieagenda en integratiebeleid staan soms op gespannen voet

De rol van mannen in de opvoeding heeft prioriteit bij verschillende organisaties. Zo waren er eerder ook concrete plannen om een project op te zetten voor Marokkaans-Nederlandse jongens en mannen om deze groep meer bij het onderwerp emancipatie te betrekken. Een groep mannen en jongens was gemotiveerd om met deze thematiek aan de slag te gaan. Na een brede discussie kon dit initiatief echter niet doorgaan vanwege de focus op een enkele etnische groep. Omdat dit als doelgroepenbeleid werd geïnterpreteerd, kwam het project niet in aanmerking voor gemeentelijke steun. Gesprekspartners ervaren dit als tegenstrijdigheid in de gemeentelijke opstelling en de politiek: als een probleem binnen een specifieke groep aangepakt moet worden, dan zouden overtuigingen omtrent doelgroepenbeleid geen bezwaar moeten zijn.

Buurtvaders in Delfshaven

Als mogelijk interessant project voor Delfshaven worden de buurtvaders in Feijenoord genoemd. Uitwisseling met dat project wordt door een professional als een interessante optie genoemd. Daar kan wel bij aangetekend worden dat er juist vanuit het perspectief van emancipatie kritiek is op een dergelijke aanpak die structuren van patriarchale controle juist kan versterken.

Opvoeding is een 'hot topic' in Delfshaven

Ondanks de afzijdigheid van de opvoeding door een deel van de mannen in Delfshaven, houden zowel vrouwen als professionals zich actief bezig met opvoedingskwesties. Volgens de professionals en vrijwilligers die we gesproken hebben, is er veel behoefte aan gesprekken over opvoeding onder moeders: zij vinden het lastig om te bepalen wat goede opvoeding is, ervaren een spanning tussen hun eigen thuiscultuur, de straatcultuur en wat zij zien als 'de Nederlandse cultuur' als het gaat om opvoeding. Er wordt gesproken over een spagaat die moeders voelen en die tot stress en onzekerheid leidt. In het Vrouwenemancipatiecentrum is dan ook veel aandacht voor het thema opvoeding, in combinatie met onderwerpen als gezondheid en leefstijl.

Volgens een gesprekspartner ervaren moeders de formele opvoedondersteuning bovendien soms als te afstraffend en gericht op problemen waarbij weinig ruimte is om vragen zonder oordeel te bespreken. Kennelijk is er ook niet voldoende ruimte om de worsteling tussen verschillende opvoedingsbeelden te bespreken. Dit is een belangrijk signaal, aangezien opvoedondersteuning ook in het Gebiedsplan in sommige wijken als belangrijk speerpunt wordt genoemd.

Daarnaast komt er een verschil naar boven in hoe moeders omgaan met de opvoeding van hun zonen en van hun dochters. Moeders geven soms tegen professionals zelf aan dat zij hun zonen te veel verwennen, waardoor deze jongens niet leren voor zichzelf te zorgen. Volgens professionals betekent dit

soms dat meisjes hierom stoppen met school om voor de jongens in hun familie te zorgen. Voor het jongerenwerk is het lastig om meisjes tussen 15 en 21 jaar te bereiken omdat zij vaak thuis blijven.

Terwijl er aan de ene kant veel opvoedingsvragen liggen bij ouders in Delfshaven, signaleren professionals ook een lage ouderbetrokkenheid, met name op scholen. Dit komt ook in het Gebiedsplan terug waar het bevorderen van ouderbetrokkenheid bij jeugdproblematiek als kans wordt gezien. Op de IDEM netwerkbijeenkomst benadrukken netwerkpartners dat het vergroten van ouderbetrokkenheid de sleutel kan zijn tot de oplossing van diverse problemen in Delfshaven. Door ouders inhoudelijk te betrekken bij emancipatievraagstukken die hun kinderen betreffen, kan ook de emancipatie van de ouders zelf geadresseerd worden. Daarnaast kan in deze context aan de taalvaardigheid van ouders gewerkt worden, waardoor de betrokkenheid toe kan nemen. Het structureel koppelen van inhoudelijke onderwerpen (zoals opvoeding en emancipatie) aan taal kan volgens professionals een positief effect hebben.

Kinderen met een beperking en hun ouders krijgen te weinig ondersteuning

Volgens een enkele professionals zijn er ouders van kinderen met een beperking die veel tijd en energie besteden aan de zorg voor hun kind, maar hier weinig ondersteuning in krijgen. Uit schaamte wordt niet openlijk gepraat over beperkingen waardoor professionele hulp niet wordt ingeschakeld. De zorgtaak wordt uiteindelijk vooral bij moeders gelegd. Voor deze groep zou volgens een gesprekspartner meer hulp en ondersteuning geboden kunnen worden.

Vrouwen hebben last van seksuele intimidatie op straat

Volgens een gesprekspartner worden veel vrouwen nage-roepen op straat, door mannen van verschillende leeftijden en achtergronden. Voor veel vrouwen is het zo gewoon dat het lijkt alsof het erbij hoort, vertellen gesprekspartners Dit heeft tot gevolg dat vrouwen soms thuis blijven als het donker is, of dat jongere meiden niet naar buiten mogen van hun ouders. Hiermee moeten de meiden de consequenties dragen van het onacceptabele gedrag van de mannen.

Uit onderzoek van het Kenniswerkplaats Veilige Wijken blijkt dat 84 procent van Rotterdamse vrouwen last heeft van straatintimidatie. Delfshaven komt daarin als een van de wijken naar voren waar straatintimidatie het vaakst plaatsvindt. Ook valt Delfshaven op omdat vrouwen aangeven vaak in hun eigen buurt intimidatie mee te maken. De gemeente heeft inmiddels een plan van aanpak opgesteld om straatintimidatie aan te pakken. Het plan bestaat uit een mix van maatregelen en activiteiten, onderverdeeld in vier pijlers: strafbaarstelling, handelingsperspectief voor slachtoffers en omstanders, aanpak plegers op straat en een publiekscampagne.

Lhbt-emancipatie in Delfshaven

Naast vrouw/man-emancipatie houdt IDEM Rotterdam zich bezig met lhbt-emancipatie. Lhbt-emancipatie heeft te maken met seksualiteit en genderdiversiteit. Seksualiteit gaat over tot wie je je seksueel aangetrokken voelt of op wie je verliefd wordt. Vrouwen die op vrouwen vallen kunnen zich identificeren als lesbisch en mannen die op mannen vallen als homo. Ook zijn er mensen die op personen van beide geslachten vallen, en zij kunnen zichzelf dan biseksueel noemen. De 't' in lhbt-emancipatie verwijst naar trans*personen. Het gaat dan bijvoorbeeld om personen die als meisje worden geboren, maar eigenlijk liever een jongen zijn. Dit noemen we een transgender-identiteit. Aan deze identiteit kunnen verschillende vervolgstappen worden gegeven. Sommige mensen passen hun kleding aan, anderen veranderen hun naam en weer anderen laten een geslachtsaanpassende operatie uitvoeren. Er zijn ook mensen die zich geen man en ook geen vrouw voelen, of juist allebei, of er ergens tussenin. Al deze vormen van genderidentiteit benoemt IDEM Rotterdam met de paraplu-term trans*. Een kernelement hiervan is dat er meer genderidentiteiten bestaan dan enkel 'man' of 'vrouw'.

4% tot 7% van de mensen is lhb, afhankelijk van de vraagstelling in Nederlandse bevolkingsonderzoeken.

(SCP, 2016. LHB-Monitor)

0,6% van de mannen en 0,2% van de vrouwen in Nederland geeft aan zich ambivalent te voelen over hun genderidentiteit.

(SCP, 2012. Worden wie je bent)

Ook hier geldt dat emancipatie een brede term is, die verschillend wordt geïnterpreteerd. Emancipatie hangt samen met ideeën over keuzevrijheid, zelfbeschikking en autonomie. Bij lhbt-emancipatie praten we dan over (on)mogelijkheden voor lesbische, homoseksuele, biseksuele en trans* mensen om hun leven naar eigen inzicht in te richten. Net zoals bij vrouw/man-emancipatie kan de invulling die aan die vrijheid wordt gegeven afhangen van de specifieke sociale, economische of culturele context waarin een persoon zich bevindt. Zo vinden sommige lhbt-personen het heel belangrijk om open te zijn over hun seksuele of genderidentiteit naar iedereen, terwijl anderen ervoor kiezen om bijvoorbeeld met vrienden er wel vrijelijk over te praten maar liever niet met collega's of familie.

25% van de lhb's in Rotterdam-Rijnmond vindt de straten in hun gemeente niet veilig. 14% van de lhb's in deze regio vindt de straten in hun eigen woon-omgeving niet veilig. (RADAR, 2009. Roze is overal)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van lhbt-emancipatie in Delfshaven. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Delfshaven beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over lhbt-emancipatie

Seksuele en genderdiversiteit zijn op sommige plekken niet bespreekbaar

Seksuele en genderdiversiteit zijn op sommige plekken in Delfshaven taboeonderwerpen, zeggen gesprekspartners. Sommige professionals hebben daar directe ervaringen mee, anderen hebben het meer over algemene beelden. Een lage acceptatie van homoseksualiteit wordt daarbij gekoppeld aan etnische gemeenschappen en aan religie. Zo wordt het taboe bijzonder sterk ervaren onder moslims in Delfshaven, en daarnaast onder Kaapverdische-Nederlanders, Antilliaanse-Nederlanders, Surinaamse-Nederlanders, Marokkaanse-Nederlanders en Turkse-Nederlanders.

Toch doet zo'n algemene uitspraak geen recht aan de realiteit. Bijvoorbeeld in de Kaapverdisch-Nederlandse gemeenschap is seksuele diversiteit met name bij ouderen een taboe volgens gesprekspartners, terwijl jongeren wel open staan voor een gesprek over seksualiteit. Bij moslims in Delfshaven

90 procent van Rotterdammers vindt desgevraagd dat homoseksuele mannen en vrouwen hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen. Beduidend minder Rotterdammers (69 procent) zou het niet uitmaken als een familielid homoseksueel blijkt te zijn. *Omnibusenquête Rotterdam 2016*

(Marokkaanse-Nederlanders worden expliciet genoemd) is het gesprek met name bij jongeren, en dan vooral bij de jongens, volgens gesprekspartners moeilijk te voeren. De netwerkpartners geven geen beeld van hun inschatting van lhbt-acceptatie onder mensen zonder migratieachtergrond. Het is dus ook mogelijk dat gesprekspartner vanuit hun eigen verwachtingen extra alert zijn op lhbt-acceptatie onder moslimjongeren. Uit de factscheck "Neemt homoacceptatie af en antihomogeweld toe?" van het Kennisplatform Integratie en Samenleving blijkt dat de mate van orthodoxie en het opleidingsniveau verklarende factoren zijn bij lhbt-acceptatie. De specifieke religie (bijv. Islam) of de etniciteit zijn dus in mindere mate van belang.

Uit de gesprekken met professionals en vrijwilligers blijkt dat zij de geconstateerde taboes vaak zien als onveranderlijke culturele gegevens. Hieruit blijkt ook enige handelingsverlegenheid: niet iedereen is in staat om deze gevoelige onderwerpen bespreekbaar te maken. In het Gebiedsplan wordt er bovendien geen aandacht besteed aan lhbt-emancipatie en aanverwante thema's. Hieronder gaan we verder in op wat er wel gebeurt om taboes te doorbreken en seksuele en genderdiversiteit op de agenda te zetten.

Uit de gesprekken met professionals en vrijwilligers blijkt dat zij de geconstateerde taboes vaak zien als onveranderlijke culturele gegevens. Hieruit blijkt ook enige handelingsverlegenheid: niet iedereen is in staat om deze gevoelige onderwerpen bespreekbaar te maken. In het Gebiedsplan wordt er bovendien geen aandacht besteed aan lhbt-emancipatie en aanverwante thema's. Hieronder gaan we verder in op wat er wel gebeurt om taboes te doorbreken en seksuele en genderdiversiteit op de agenda te zetten.

Professionals maken lhbt-onderwerpen bespreekbaar, met wisselend succes

Diverse netwerkpartners organiseren activiteiten om seksuele en genderdiversiteit bespreekbaar te maken. De ervaringen hiermee zijn wisselend. Bij diverse vrouwengroepen, waarbij het merendeel van de deelnemers een migratieachtergrond had en religieus was, zijn themabijeenkomsten georganiseerd om te bespreken hoe vrouwen ermee om gaan wanneer zij zelf lesbische gevoelens hebben, wanneer een vriendin dat heeft of wanneer hun kind aangeeft lhbt-gevoelens te hebben. Uit deze gesprekken blijkt dat het idee van een taboe op homoseksualiteit genuanceerder ligt: terwijl een kleine groep vrouwen duidelijk moeite heeft om over seksualiteit en seksuele diversiteit te praten, is dat bij een groter deel van de vrouwen juist niet problematisch.

Op middelbare scholen in Delfshaven worden voorlichtingen over discriminatie en seksualiteit gegeven waarbij lhbt-onderwerpen ook besproken worden. Gesprekspartners plaatsen vraagtekens bij de effectiviteit van deze voorlichtingen: het beeld bestaat dat de jongeren wel meedoen met de voorlichtingen, maar vervolgens buiten het leslokaal weer gedrag vertonen waaruit blijkt dat hun acceptatie van seksuele diversiteit niet is toegenomen. In deze context is het ook goed te beseffen dat het bespreekbaar maken van een onderwerp als homoseksualiteit ook ongewenste effecten kan hebben, bijvoorbeeld een bevestiging van stereotypen. Movisie heeft de voorwaarden van een effectieve aanpak van interventies om lhbt acceptatie te bevorderen op een rij gezet in het stappenplan "Do it right". Daarbij gaat het om het duidelijk op elkaar afstemmen van doelen, doelgroepen en interventies en bijvoorbeeld de vraag of een verandering in kennis, denkbeelden of gedrag van jongeren wordt beoogt.

Positieve geluiden zijn er ook

Tegelijkertijd zijn er ook positieve geluiden. In een vrouwengroep is een lesbische vrouw goed geaccepteerd; in een andere organisaties werken homo- of biseksuele collega's die kennelijk zonder problemen open kunnen zijn over hun seksuele oriëntatie; en bij de politie zijn geen zorgwekkende signalen van onveiligheid van lhbt personen in de buurt bekend. Ook bij de gebiedscommissie zijn geen signalen bekend dat er onveilige situaties zijn.

Ondanks positieve signalen over lhbt-emancipatie vinden ook ernstige gewelds- en pestincidenten plaats

De laatste jaren zijn er diverse incidenten geweest van lhbt personen die in hun buurt werden getreiterd of lastiggevallen. Uiteindelijk zijn de slachtoffers van de pesterijen verhuisd, volgens de gesprekspartners. Ook deelt een gesprekspartner het voorbeeld van een transgender vrouw die niet open durfde te zijn over haar gender identiteit uit angst voor negatieve reacties. Een gesprekspartner geeft aan dat er geen recente incidenten bekend zijn, maar dat het nog steeds wel mogelijk is dat incidenten plaatsvinden. Een deelnemer aan de IDEM netwerkbijeenkomst ontvangt juist nog steeds signalen van pesterijen in de buurt. Toch is lhbt-veiligheid geen breed gedragen prioriteit in Delfshaven. Juist omdat er in het Gebiedsplan veel aandacht is voor veiligheid, is het een gemiste kans dat er in die context niet specifiek op de veiligheid van lhbt's wordt ingegaan.

Lesbische vrouwen en homoseksuele mannen maken vaker geweld mee dan heteroseksuele personen. Van de lesbische en homoseksuele Nederlanders heeft 12,7 procent in de afgelopen 5 jaar geweld meemaakt, tegenover 7,6 procent van heteroseksuele Nederlanders.

LHBT monitor 2016, 2^e herziene versie, Sociaal en Cultureel Planbureau (2017)

Ook deelt een gesprekspartner het voorbeeld van een transgender vrouw die niet open durfde te zijn over haar gender identiteit uit angst voor negatieve reacties. Een gesprekspartner geeft aan dat er geen recente incidenten bekend zijn, maar dat het nog steeds wel mogelijk is dat incidenten plaatsvinden. Een deelnemer aan de IDEM netwerkbijeenkomst ontvangt juist nog steeds signalen van pesterijen in de buurt. Toch is lhbt-veiligheid geen breed gedragen prioriteit in Delfshaven. Juist omdat er in het Gebiedsplan veel aandacht is voor veiligheid, is het een gemiste kans dat er in die context niet specifiek op de veiligheid van lhbt's wordt ingegaan.

Signalering van onveiligheid en deskundigheidsbevordering verdienen meer aandacht

Als professionals aangeven geen signalen te ontvangen over lhbt-vraagstukken, is dat, in de context van concrete voorbeelden van lhbt discriminatie, eerder een slecht teken dan een positieve ontwikkeling. De signalen laten immers zien dat er nog veel winst te behalen is op het gebied van lhbt emancipatie. Toch bereiken de signalen maar een klein deel van de professionals. Tijdens de IDEM netwerkbijeenkomst zijn de aanwezige professionals het erover eens dat dit onderwerp meer prioriteit zou moeten krijgen. Deskundigheidsbevordering kan professionals helpen om meer sensitiviteit te ontwikkelen voor lhbt-vraagstukken.

Aandacht voor de situatie van biculturele lhbt's

In een gesprek wordt gezegd dat er meer geïnvesteerd zou moeten worden in de hulpverlening voor biculturele lhbt's. In deze context wordt echter ook geïnsinueerd dat biculturele lhbt's advies moeten krijgen over hoe zij hun gedrag eventueel zouden moeten aanpassen in bepaalde wijken. Terwijl hieraan een wens ten grondslag ligt om lhbt's te beschermen, is dit tegelijkertijd geen emanciperend uitgangspunt. Bewustzijn van risico's van homofobie in Delfshaven zou gepaard moeten gaan met het centraal stellen van de eigen regie van lhbt's. Er bestaan ook ideeën voor het opzetten van een lhbt ontmoetingsgroep omdat het vermoeden bestaat dat er veel lhbt jongeren zijn die met niemand kunnen praten.

Organisaties hebben weinig zicht op de situatie van trans personen en roze ouderen*

Er lijkt weinig bekend over trans* personen in Delfshaven. Volgens een gesprekspartner zijn zij kwetsbaar, onder andere omdat zij vaak geen werk hebben en hierdoor in armoede leven. Zij worden gediscrimineerd en buitengesloten, bijvoorbeeld in de buurt en op de arbeidsmarkten, waardoor zij in isolement terecht kunnen komen. Dit is volgens de gesprekspartner van toepassing op trans* personen in het algemeen, niet specifiek in Delfshaven. Opvallend is dat de verantwoordelijkheid voor deze situatie door professionals impliciet bij de trans* personen wordt gelegd: zij zouden zich uiteindelijk “onttrekken” aan de samenleving. Dat hier structurele uitsluiting aan ten grondslag ligt wordt minder goed herkend. Ook over roze ouderen is weinig bekend bij de professionals waar wij mee hebben gesproken. Aangezien er verder wel veel over ouderen wordt verteld (in de context van emancipatie en eenzaamheid) is het opvallend dat lhbt-emancipatie minder in verband wordt gebracht met ouderen in Delfshaven.

Aanknopingspunten in Delfshaven

Tijdens de interviews en wijkbijeenkomsten zijn gesprekspartners gevraagd naar hun concrete behoeften in relatie tot de vier thema's. Waar willen professionals en betrokken bewoners mee aan de slag en wat hebben ze daarvoor nodig? Daarnaast zijn er ook indicaties van impliciete behoeften die ons zijn opgevallen. Samen vormen deze behoeften concrete aanknopingspunten en aanbevelingen waar lokale en stedelijke professionals, vrijwilligers, ondernemers en anderen verder mee aan de slag kunnen.

Integratie

Stroomlijn het integratiewerk in Delfshaven door inhoudelijke en organisatorische afstemming

Faciliteer uitwisseling tussen organisaties in Delfshaven over beelden en opvattingen over integratie en definieer een gedeelde opvatting waarmee professionals en vrijwilligers in Delfshaven kunnen werken. Verbeter de samenwerking tussen zelforganisaties, maatschappelijke dienstverleners en burgerinitiatieven door een gezamenlijk aanbod te ontwikkelen of doelgroepen bij elkaar te brengen.

Stimuleer de participatie van minder actieve groepen

Heb aandacht voor minder actieve bewoners, zoals mensen met een lagere opleiding en/of met een migratieachtergrond bij het ondersteunen van burgerinitiatieven en faciliteer hun toegang tot subsidies en ondersteuning.

Verbeter het taalaanbod

Inventariseer de feitelijke obstakels die de aansluiting tussen het formele en non-formele taalaanbod in de weg staan en zorg voor een breder aanbod aan structurele Nederlandse taallessen om het taalniveau van bewoners duurzaam te verhogen.

Denk in het kader van integratie ook aan armoede en verschillen tussen arm en rijk

Benader armoede ook vanuit integratieperspectief om de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor armoedebestrijding te benadrukken. Heb oog voor armoede en schulden bij het opzetten van sociale activiteiten: bevordering van participatie kan goed werken, maar sluit niet per definitie aan bij de behoeften van mensen die in armoede leven. Stimuleer ontmoeting en samenwerking tussen armere en rijkere bewoners om wederzijdse vooroordelen tegen te gaan. Heb bij burgerinitiatieven niet alleen oog voor etnische, maar ook voor sociaal-economische diversiteit.

Investeer in de preventieve aanpak van jongerenproblematiek, ook in relatie tot ouderen

Leg een groter accent op preventief jeugdbeleid in plaats van een repressieve aanpak. Begin met een inventarisatie van jongerenorganisaties en -groepen, betrek jongeren bij beleidsontwikkeling en faciliteer ondersteuning ook voor jongeren die het 'goed' doen. Investeer in projecten of activiteiten die het contact en de samenwerking tussen jongeren en ouderen bevorderen. Dit kan vooroordelen, met name bij ouderen over jongeren, tegengaan en conflict en ontevredenheid voorkomen.

Ga tegenstellingen tussen moslims en niet-moslims tegen

Ga door met het bevorderen van dialoog tussen moslims en niet-moslims via ontmoeting, samenwerking en gesprek. Faciliteer ook het gesprek tussen moslims onderling over zorgen die leven rond radicalisering, extremisme en islamofobie.

Ondersteun EU-migranten in Delfshaven

Houd de vinger aan de pols bij de EU-migranten die in Delfshaven wonen. Zorg ervoor dat zij bij problemen met betrekking tot taal, huisvesting en werk terecht kunnen bij de juiste organisaties.

Discriminatie

Maak sinterklaasvieringen inclusiever

Ga door met het inclusiever maken van de sinterklaasvieringen in Delfshaven, zowel bij intochten als op scholen en in publieke organisaties. Leg daarbij uit waarom het wenselijk is dat de figuur Zwarte Piet verandert. Faciliteer bij weerstand of conflict de uitwisseling op emotioneel vlak door middel van een gestructureerd dialoog gebaseerd op gelijkwaardigheid.

Besteed aandacht aan arbeidsmarktdiscriminatie

Ga het gesprek aan met bedrijven in het gebied over discriminatie op de arbeidsmarkt. Stimuleer bedrijven om in contact te treden met 010Inclusief, het Rotterdams platform tegen arbeidsmarktdiscriminatie.

Wees alert op moslimdiscriminatie

Stimuleer professionals om op incidenten van moslimdiscriminatie te reageren. Bespreek incidenten in professioneel overleg en/of laat professionals trainingen volgen waarin zij leren hoe effectief op discriminatie te reageren. Dit voorkomt handelingsverlegenheid en impliciete acceptatie van discriminatie. Moedig moslims en moslima's aan om discriminatie te melden, bij RADAR of bij de politie. Straal uit dat discriminatie niet als norm gezien mag worden, maar dat mensen recht hebben op gelijke behandeling en ondersteuning kunnen krijgen wanneer zij met discriminatie te maken hebben.

Sta open voor signalen van etnisch profileren

Sta open voor signalen van etnisch profileren en blijf investeren in het vertrouwen tussen jongeren met en zonder migratieachtergrond en politie.

Betrek professionals bij het vergroten van de meldingsbereidheid bij discriminatie

Besteed meer aandacht aan het bevorderen van de meldingsbereidheid bij discriminatie, door ook professionals te informeren over de mogelijkheid om melding te maken van discriminatie.

Zet discriminatie van mensen met een beperking op de agenda

Besteed extra aandacht aan discriminatie van mensen met een beperking. Bevorder het bewustzijn onder professionals en vrijwilligers die met mensen met een beperking werken van de mogelijkheid om discriminatie te melden. Organiseer informatie en uitwisseling over de consequenties van het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking en de rechten en verplichtingen die daaruit voortvloeien.

Vrouw/man-emancipatie

Stem de hulpverlening voor vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld beter af op de situatie

Wees alert op vrouwen die in isolement leven en te maken hebben met huiselijk geweld. Let daarbij op het risico om verschillende situaties onder dezelfde noemer te scharen. Maak duidelijk onderscheid tussen 'verborgen vrouwen', slachtoffers van andere vormen van huiselijk geweld en vrouwen die met name last hebben van een gebrekkig sociaal netwerk. Stem de hulpverlening af op de daadwerkelijke situatie van de verschillende vrouwen.

Ondersteun jonge vrouwen in hun emancipatieproces

Blijf jonge vrouwen ondersteunen bij het ontwikkelen van zelfstandigheid en zelfredzaamheid, ook in relaties. Betrek ook jonge mannen bij het emancipatieproces en schep ruimte om de rolverdeling in relaties bespreekbaar te maken.

Blijf alert op de situatie van jonge moeders. Continueer de goede ondersteuning van jonge moeders en wees alert op het risico op armoede. Ga het gesprek aan met jonge vrouwen over hun motivatie om moeder te worden.

Zet mannenemancipatie beter op de agenda

Besteed in de volle breedte meer aandacht aan mannenemancipatie, zowel door gerichte bijeenkomsten als in het kader van reguliere activiteiten. Zoek contact met organisaties als DonaDaria of Emancipator die ervaring hebben met het op gang brengen van emancipatieprocessen voor mannen. Richt je daarbij zowel op ouderen als op jongere mannen, met oog voor hun specifieke situatie.

Creëer ruimte voor een open gesprek over opvoeding, met moeders én met vaders

Blijf het gesprek over opvoeding onder moeders faciliteren, met ruimte voor de spanning die moeders ervaren tussen verschillende verwachtingen en overtuigingen (thuis, straat, Nederland). Sta ook in de formele opvoedondersteuning open voor de dilemma's van vrouwen en vermijd een repressieve uitstraling.

Zet in op het verhogen van de ouderbetrokkenheid op scholen. Betrek ouders ook bij emancipatievraagstukken van de kinderen en bespreek in dezelfde context de vraagstukken waar ouders zelf mee te maken hebben. Benoem hier expliciet de rol van vaders in de opvoeding.

Wees alert op de situatie van kinderen met een beperking en hun moeders

Wees alerter op de situatie van kinderen met een beperking en houd daarbij rekening met de consequenties van schaamtegevoelens bij ouders. Ontwikkel een intensievere ondersteuning voor zowel de kinderen als hun ouders. Houd rekening met overbelasting bij moeders die in hun eentje veel verantwoordelijkheid dragen.

Maak onveiligheid en seksuele intimidatie op straat bespreekbaar bij vrouwen en mannen

Maak onveiligheid en seksuele intimidatie op straat bespreekbaar bij zowel vrouwen als mannen. Spreek mannen aan wanneer zij intimiderend gedrag vertonen. Organiseer activiteiten waarin vrouwen en mannen kunnen uitwisselen over hoe zij kunnen reageren op seksuele intimidatie op straat. Werk in het jongerenwerk met jongens aan de ontwikkeling van respectvol gedrag jegens vrouwen. Zoek inspiratie bij andere projecten, bijvoorbeeld bij het project IMAGINE van Emancipator.

Lhbt-emancipatie

Geef meer prioriteit aan lhbt-emancipatie en sociale acceptatie

Zet lhbt-emancipatie en sociale acceptatie nadrukkelijker op de agenda door aandacht te besteden aan seksuele en genderdiversiteit op school, in het sociaal werk, en bij buurtactiviteiten. Maak gebruik van de expertise van organisaties in Rotterdam die zich met lhbt-onderwerpen bezighouden, ook juist vanuit een migratieachtergrond of religieuze achtergrond, zoals SPIOR en DSB Feijenoord.

Verbeter de veiligheid van lhbt's in de woonomgeving

Besteed meer aandacht aan veiligheid van lhbt's in de buurt. Werk samen met politie, woningbouw, sociaal werk en gebiedsorganisatie om een betere signaleringsstructuur voor geweld tegen lhbt's op te zetten. Zoek daarbij eventueel aansluiting bij de veiligheidsalliantie Rotterdam Natuurlijk Samen. Organiseer deskundigheidsbevordering van professionals, specifiek gericht op signalering van lhbt-vraagstukken en op de situatie van lhbt's met een migratie- of een religieuze achtergrond.

Ontwikkel een aanbod voor biculturele lhbt's

Heb aandacht voor de situatie van biculturele lhbt's en sluit aan op activiteiten die elders in de stad worden georganiseerd. Het opzetten van een lhbt-ontmoetingsgroep kan een goede beginstap zijn.

Verbeter het zicht op de situatie van trans personen*

Organiseer een uitwisselings- en informatiebijeenkomst over de situatie van trans* personen in Delfshaven om dit onderwerp op de agenda te zetten bij professionals. Inventariseer welke organisaties signalen hebben over kwetsbare trans* personen in Delfshaven en welke ondersteuningsbehoeften onder deze groep bestaat.